

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА
БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С.З. ГЖИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ ТА ІНФРАСТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ
КАФЕДРА ТУРИЗМУ, РЕКРЕАЦІЇ ТА КРАСЗНАВСТВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Ступінь вищої освіти БАКАЛАВР

на тему:

**"СУЧАСНІ ПІДХОДИ ЩОДО ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ
УКРАЇНИ"**

Виконав: здобувач вищої освіти

4 курсу, групи Тур-41
спеціальності 242 Туризм
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

освітньої програми Туризм
Подвадцятник Назар Ігорович
(прізвище, ім'я, по-батькові)

Керівник: _____
(наук. ступ., вчене звання, ім'я та прізвище)

Рецензент: _____ -

ЛЬВІВ – 2025

3.1. Концепція сталого розвитку сільського зеленого туризму

3.2. Сучасні підходи до планування туристичних продуктів у сільському туризмі

3.3. Нові можливості та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні

Розділ 4. Охорона праці

4.1. Аналіз стану охорони праці і заходи покращення виробничої санітарії і гігієни праці у сільському зеленому туризмі

4.2. Пожежна безпека

4.3. Інструкція з охорони праці та пожежної безпеки

5. Перелік графічного матеріалу: рисунки, таблиці, схеми

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Ім'я, прізвище та посада консультанта	Підпис, дата		Відмітка про виконання
		завдання видав	завдання прийняв	
Стан охорони навколишнього середовища				
Охорона праці				

7. Дата видачі завдання «08» січня 2025р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Відмітка про виконання
1.	Отримання завдання для написання кваліфікаційної роботи	08. 01.2025	
2.	Розробка плану кваліфікаційної роботи, ознайомлення з літературними джерелами за темою, збір практичних матеріалів	24.02.2025	
3.	Написання вступу і I розділу	21.02.2025	
4.	Написання II розділу	28.03.2025	
5.	Написання III розділу	25.04.2025	
6.	Написання IV розділу і висновків	16.05.2025	
7.	Оформлення кваліфікаційної роботи і подання науковому керівнику для написання відгуку	26.05.2025	
8.	Перевірка тексту кваліфікаційної роботи на унікальність. Скерування на зовнішню рецензію	06.06.2025	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедру	16.06.2025	
10	Захист кваліфікаційної роботи перед Екзаменаційною комісією	26.06.2025	

Здобувач вищої освіти _____ Назар ПОДВАДЦЯТНИК
(підпис) (ім'я та прізвище)

Керівник кваліфікаційної роботи _____
(підпис) (ім'я та прізвище)

ЗМІСТ

Вступ	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ЗЕЛЕНОМУ ТУРИЗМІ	9
1.1 Сутність та зміст основних понять у плануванні та організації сільського зеленого туризму	9
1.2. Основні принципи планування туристичної діяльності в сільській місцевості .	15
1.3. Досвід європейських країн щодо планування та організації сільського зеленого туризму	20
1.4. Методи наукових досліджень у сфері сільського зеленого туризму	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ У ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ	30
2.1. Природно-рекреаційний потенціал розвитку сільського зеленого туризму у Західному регіоні України	30
2.2. Аналіз діяльності ринку сільського зеленого туризму в Україні	35
2.3. Оцінка організаційно-економічних аспектів планування діяльності у сільському зеленому туризмі.....	40
2.4. Стан охорони навколишнього середовища.....	46
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ У ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ	51
3.1. Концепція сталого розвитку сільського зеленого туризму	51
3.2. Сучасні підходи до планування туристичних продуктів у сільському туризмі .	54
3.3. Нові можливості та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні.....	57
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ	62
4.1. Аналіз стану охорони праці і заходи покращення виробничої санітарії і гігієни праці у сільському зеленому туризмі	62
4.2. Пожежна безпека	65
4.3. Інструкція з охорони праці та пожежної безпеки	69
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75

УДК 338.48 (1-22) (477.8)

Подвадцятник Н.І. Особливості планування діяльності в сільському зеленому туризмі: Кваліфікаційна робота за спеціальністю 242 “Туризм і рекреація” Львів: Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, 2025. 79. На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота: 79 сторінок, включаючи 12 таблиць, 4 рисунка, 61 джерел.

Робота присвячена вивченню сучасних підходів до планування та організації сільського зеленого туризму в Західному регіоні України з урахуванням принципів сталого розвитку.

Охарактеризовано теоретичні засади сільського туризму як форми підприємницької діяльності та його значення для розвитку сільських територій. Досліджено чинники ефективності, європейський досвід, а також інфраструктурні, екологічні й правові аспекти функціонування агросадиб.

Проаналізовано методи планування, рівень розвитку сільського туризму в регіонах, проблеми кадрового забезпечення та маркетингового просування.

Сформульовано рекомендації щодо вдосконалення організаційної моделі агротуризму, цифровізації процесів і розвитку партнерства з громадами. Результати можуть бути використані в туристичній практиці та регіональних програмах розвитку сільських територій.

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню особливостей планування та організації сільського зеленого туризму в Західному регіоні України з урахуванням принципів сталого розвитку. У роботі проаналізовано теоретичні засади галузі, сучасні методи планування, інфраструктурні й екологічні чинники, а також вивчено європейський досвід функціонування агротуризму.

У першому розділі розкрито сутність сільського зеленого туризму, охарактеризовано основні поняття, принципи планування туристичної діяльності та методологічні підходи до дослідження. Наведено приклади практик країн ЄС щодо підтримки агросадиб і розвитку регіонального туризму.

У другому розділі проаналізовано сучасний стан сільського туризму у Західному регіоні України, вивчено природно-рекреаційний потенціал, рівень розвитку ринку, організаційно-економічні показники, а також стан навколишнього середовища, що впливає на туристичну привабливість.

У третьому розділі представлено сучасні підходи до планування туристичних продуктів, концепцію сталого розвитку галузі та перспективи впровадження інноваційних рішень для активізації сільського туризму, зокрема цифрових технологій, маркетингових стратегій і міжсекторального партнерства.

У четвертому розділі досліджено питання охорони праці в агросадибах, проаналізовано умови праці, санітарно-гігієнічні норми, пожежну безпеку та розроблено інструкції щодо забезпечення безпечної діяльності працівників у сфері сільського туризму.

Ключові слова: сільський зелений туризм, планування, агросадиби, сталий розвиток, туристичний продукт, екологія, охорона праці.

ANNOTATION

The qualification thesis is dedicated to the study of planning and organization features of rural green tourism in the Western region of Ukraine, taking into account the principles of sustainable development. The paper analyzes the theoretical foundations of the industry, modern planning methods, infrastructural and environmental factors, as well as the European experience in the functioning of Agritourism.

The first chapter reveals the essence of rural green tourism, outlines the key concepts, principles of planning tourism activities, and methodological approaches to research. Examples of EU countries' best practices in supporting farmsteads and regional tourism development are provided.

The second chapter analyzes the current state of rural tourism in Western Ukraine, examines the natural and recreational potential, market development level, organizational and economic indicators, and environmental conditions affecting tourism attractiveness.

The third chapter presents modern approaches to planning tourism products, the concept of sustainable development in the industry, and the prospects for introducing innovative solutions to stimulate rural tourism, including digital tools, marketing strategies, and intersectoral partnerships.

The fourth chapter examines labor protection issues in agritourism facilities, analyzes working conditions, sanitary and hygiene standards, fire safety, and provides instructions to ensure the safety of personnel in the rural tourism sector.

Keywords: rural green tourism, planning, farmsteads, sustainable development, tourism product, ecology, labor protection.

Вступ

Сільський зелений туризм є важливим напрямом розвитку сільських територій, сприяючи їхньому економічному зростанню, покращенню добробуту місцевого населення та збереженню природних і культурних ресурсів. У сучасних умовах зростаючої популярності екологічного туризму та усвідомлення необхідності сталого розвитку особливого значення набуває ефективне планування діяльності в цій сфері.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю розробки ефективних підходів до планування та організації діяльності в сільському зеленому туризмі, що сприятиме розвитку регіональної економіки, створенню нових робочих місць та збереженню природного середовища. Важливим є також вивчення досвіду європейських країн, які вже мають успішні практики впровадження сільського туризму та його інтеграції в загальну систему туристичних послуг.

Метою дипломної роботи є аналіз теоретичних основ планування діяльності у сфері сільського зеленого туризму, оцінка його сучасного стану та розробка рекомендацій щодо ефективного управління та розвитку цієї галузі.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

- розглянути сутність та значення сільського зеленого туризму;
- дослідити основні принципи планування туристичної діяльності в сільській місцевості;
- проаналізувати методику досліджень у сфері сільського зеленого туризму;
- здійснити аналіз сучасного стану ринку сільського зеленого туризму в Україні;
- вивчити європейський досвід розвитку сільського туризму;
- оцінити екологічні аспекти сільського туризму;
- дослідити організаційно-економічні аспекти планування діяльності;
- визначити інфраструктурні вимоги та логістичні аспекти;
- розглянути маркетингові стратегії просування сільського туризму;

- проаналізувати стан охорони праці у сфері сільського туризму та розробити заходи щодо її покращення.

Об'єктом дослідження є сільський зелений туризм як напрям господарської діяльності.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні основи та практичні аспекти планування діяльності у сфері сільського зеленого туризму.

Методи дослідження базуються на загальнонаукових підходах, таких як аналіз і синтез, порівняльний та системний аналіз, статистичні методи, що дозволяють комплексно оцінити проблематику розвитку сільського туризму.

Структура роботи складається з чотирьох розділів. У першому розділі розглядаються теоретичні основи планування діяльності в сільському зеленому туризмі, у другому – аналізується сучасний стан цієї сфери в Україні та за кордоном, у третьому – досліджуються особливості планування та розвитку туристичної діяльності в сільській місцевості, а четвертий розділ присвячений питанням охорони праці у сфері сільського туризму.

Результати дослідження можуть бути використані органами місцевого самоврядування, підприємцями та іншими зацікавленими сторонами для підвищення ефективності розвитку сільського зеленого туризму в Україні

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ЗЕЛЕНОМУ ТУРИЗМІ

1.1 Сутність та зміст основних понять у плануванні та організації сільського зеленого туризму

У Законі України «Про туризм» зелений сільський туризм визначається як одна з форм туризму, яка поділяється на сільський та екологічний (зелений) туризм, проте в ньому відсутнє чітке визначення його характерних ознак. На законодавчому рівні закріплено, що розвиток екологічного та сільського туризму є одним із ключових напрямів державної політики у сфері туризму.

Водночас у Законі України «Про особисте селянське господарство» визначено правові, нормативні, економічні та соціальні засади ведення особистого селянського господарства, включаючи надання послуг у сфері сільського туризму. Відповідно до статті 1 цього закону, сільський туризм розглядається як вид діяльності, що використовує особисте сільськогосподарське майно, а його суб'єктом може бути фізична особа, яка веде підприємницьку діяльність без обов'язкової реєстрації як ФОП.

Попри численні спроби законодавчого врегулювання сільського туризму, ухвалення спеціального закону поки що не відбулося. Зокрема, було зареєстровано законопроекти «Сільський туризм» № 0920 (червень 2006 року) та «Про зелений сільський туризм» № 3467 (12 квітня 2007 року), однак обидва згодом були зняті з розгляду Верховною Радою України. 23 травня 2017 року народним депутатом було запропоновано внести зміни до Закону України «Про особисте селянське господарство», проте подальший розвиток законодавчої бази у сфері сільського туризму фактично призупинився.

Сільський зелений туризм – це форма відпочинку, що передбачає перебування в сільській місцевості з характерною архітектурою, традиційним побутом та мальовничими природними ландшафтами. Він отримав назву «зелений» завдяки активностям, які відбуваються серед природи, таким як піші

та кінні прогулянки, спортивні й оздоровчі подорожі, риболовля та полювання. Деякі експерти вважають термін «зелений туризм» похідним від політичних рухів, пов'язаних із діяльністю екологічних партій та організацій. Водночас, іспанські дослідники визначають зелений туризм як діяльність, що включає тісний контакт із природою, проживання в таборах або сільських поселеннях, участь у сільськогосподарських роботах, ознайомлення з життям невеликих громад, екскурсії, вивчення місцевої флори та фауни, а також заняття водними видами спорту.

Організація перспективної діяльності у галузі сільського зеленого туризму передбачає цілу систему дій, спрямованих на забезпечення зручних умов для перебування туристів у сільських районах. До цього належить створення агротуристичних об'єктів, розроблення маршрутів для подорожей, підбір персоналу, вивчення цільової аудиторії, а також надання якісного сервісу. Не менш важливим етапом є приведення всієї діяльності у відповідність до чинного законодавства.

Планувальна діяльність у цій галузі спирається на глибокий аналіз потенціалу туристичної привабливості, існуючої інфраструктури та наявних ресурсів території. У цьому процесі формулюються ключові цілі, завдання, оцінюється економічна ефективність проєкту, розробляється стратегія просування послуг, враховуються можливі ризики. Комплексне планування охоплює складання бізнес-плану, організацію сезонних подій, формування туристичних пакетів і налагодження співпраці з місцевими громадами, ремісниками, сільгоспвиробниками та об'єктами харчування.

Ефективна організація і чітке планування є фундаментом стабільного функціонування сільського зеленого туризму, що сприяють забезпеченню належної якості послуг та перспективний розвиток сільських територій.

Загалом під сільським туризмом розуміють комплекс видів діяльності, спрямованих на надання рекреаційних і туристичних послуг у сільській місцевості. Основною особою, відповідальною за забезпечення проживання, харчування, організацію розваг і вирішення проблем, з якими

можуть зіткнутися туристи, є сільська родина. У цьому випадку місцем розміщення відвідувачів може бути як традиційний сільський будинок, так і спеціально побудований гостьовий будинок, розташований на території власності.

Сільський туризм можна охарактеризувати як вид подорожей, що відбувається в сільській місцевості та безпосередньо залежить від її ресурсів і традицій. Він має певні відмінності від традиційних туристичних моделей, проте не є лише альтернативою звичним формам відпочинку. Це, перш за все, особливий спосіб проведення часу, який приваблює туристів своєю автентичністю та можливістю занурення в сільський побут.

У таблиці 1.1 наведено види напрямків у сфері сільського зеленого туризму. Вона охоплює різні форми туризму в сільській місцевості з акцентом на екологічність, автентичність і близькість до природи.

Таблиця 1.1-Агротуризм та екотуризм у сфері сільського зеленого туризму

Агротуризм(як один із напрямків сільського туризму)	Екотуризм (інший напрямок сільського зеленого туризму)
Базується на сільськогосподарських господарствах	Відповідальний туризм у природних зонах
Послуги надаються безпосередньо фермерам	Основні цілі
Основні елементи:	Збереження довкілля
Проживання	Підтримка місцевих громад
Харчування з натуральних продуктів	Типові форми:
Екскурсії по господарству	Спостереження за дикою природою
Інтерактивні майстер-класи	Піші походи
Організація дозвілля	Еко-Освіта
Етнографічна спадщина, автентичний відпочинок	Орієнтований на індивідуальних туристів та малі групи
Взаємодія з фермерськими житловими чи господарськими приміщеннями	Еволюція традицій подорожей, що сформувалися понад 100 років тому

Джерело: створене на основі [13;48]

Сільський зелений туризм це платформа для сталого розвитку села, екологічної просвіти та автентичного відпочинку.

Популярність цього напрямку зумовлена бажанням туристів відчувати контраст між спокійним життям у селі та динамічним ритмом мегаполісів. Сільський туризм дозволяє відновити зв'язок із природою, тому такі його форми, як агротуризм та екотуризм, набули широкого поширення й стали частиною альтернативного відпочинку.

Незважаючи на активний розвиток сільського туризму в Україні, це явище донині залишається предметом наукових досліджень, що виражається в невизначеності ключових термінів. Немає чітких меж, які могли б відокремити цей вид туризму від інших видів туристичної діяльності. Дискусія про сутність та види сільського туризму. Проаналізувавши наявну інформацію, дійшли визначенню сільського туризму. Сільський туризм — це особливий вид рекреаційно-пізнавального туризму, заснований на перебуванні туристів у сільській місцевості з метою вивчення побуту селян, ознайомлення з традиційними ремеслами, культурою і звичаями сільського населення, ознайомлення з природними, історико-культурними об'єктами сільських поселень та їх околиць.

Зростаюча потреба у відпочинку в екологічно чистому середовищі, близькість до природи та споживання натуральної, безпечної їжі сприяють підвищенню попиту на сільський відпочинок. Це, у свою чергу, стимулює розвиток сільського туризму, зокрема його напрямку – агротуризму.

Агротуризм є однією з форм альтернативного туризму, що здійснюється на базі сільськогосподарських господарств і спрямований на раціональне використання природних ресурсів регіону. Він передбачає надання туристичних послуг безпосередньо фермерами на їхніх угіддях. Основними складовими таких послуг є проживання та харчування, проте вони можуть включати й інші елементи, такі як організація дозвілля, екскурсії або інтерактивні майстер-класи.

Суть агротуристичної діяльності полягає у використанні діючих селянських господарств як осередків етнографічної спадщини та простору для автентичного відпочинку в гармонії з природою.

Загалом, агротуризм можна розглядати як один із різновидів сільського туризму, тісно пов'язаний із сільськогосподарською діяльністю. Його особливістю є те, що він охоплює лише той туризм, який базується на використанні фермерських житлових приміщень або господарських будівель, а також продукції та послуг, що надаються їхніми власниками.

Екотуризм є невід'ємною складовою концепції сталого туризму. Він представляє собою найчистішу форму екологічно відповідальних подорожей, що зазвичай здійснюються в природних зонах з мальовничими ландшафтами. Основна мета такого туризму — збереження природного та культурного середовища, а також залучення людей із високим рівнем екологічної свідомості та повагою до навколишнього світу.

У науковій та публіцистичній літературі існує безліч визначень екотуризму, які часто ототожнюються з такими поняттями, як «зелений туризм», «природний туризм» або «етно-екологічний туризм». Відповідно до одного з перших визначень, сформульованих Міжнародною асоціацією екотуризму у 1991 році, екотуризм — це «свідома подорож до природних територій, яка, з одного боку, сприяє охороні довкілля, а з іншого — підтримує місцеві громади». Ще одна поширена інтерпретація наголошує, що екотуризм передбачає подорожі, спрямовані на дослідження природи, насолоду її красою, спостереження за дикою флорою та фауною, а також знайомство з місцевими культурними традиціями.

У таблиці 1.2. відображено зміст основних понять у сфері сільського зеленого туризму. Крім того, таблиця відображає сучасні уявлення про сільський зелений туризм як комплексну діяльність із поєднанням традицій сільського життя й екологічної орієнтації, а також демонструє важливість планування як стратегічного інструменту розвитку цієї галузі.

Нижче представляю узагальнення основних понять, що використовується у сфері сільського зеленого туризму, з урахуванням наукових та правових підходів.

Таблиця 1.2.- Основні поняття у сфері сільського зеленого туризму

Поняття	Визначення	Автор
Сільський туризм	Рекреаційно-пізнавальна діяльність у сільській місцевості з ознайомленням із побутом, традиціями, природою.	Загальне наукове визначення
Зелений туризм	Форма туризму, що передбачає перебування в природному середовищі з мінімальним впливом на довкілля.	Міжнародна практика
Агротуризм	Туризм, що базується на сільських господарствах і передбачає участь туристів у сільських активностях.	Семенова Г.Є., 2018
Екотуризм	Свідомі подорожі до природних територій з метою охорони довкілля та підтримки місцевих громад.	IUCN, 1996
Сільський зелений туризм	Поєднання традицій сільського життя з екологічним підходом до відпочинку; активності в селі та природі.	Закон України «Про туризм», 2024
Планування туризму	Процес формування стратегії розвитку туристичних послуг, оцінки ресурсів і створення умов для туристів.	Гончарук Т.В., 2020

Джерело: створено на основі вказаних джерел [58;24;29]

Одне з ключових визначень було запропоноване Міжнародним союзом охорони природи (IUCN) у 1996 році, згідно з яким екотуризм — це екологічно усвідомлені подорожі до малодосліджених природних територій, що сприяють їхньому збереженню, мають мінімальний вплив на довкілля та створюють умови для соціально-економічного розвитку місцевого населення. Додаткові аспекти

цього поняття були враховані в Декларації про екотуризм, ухваленій у Квебеку на в 2002 році, де зазначено, що цей вид туризму орієнтований насамперед індивідуальних туристів і невеликі групи туристів.

Хоча термін «екотуризм» відносно новий у науковій літературі, сама концепція подорожей, спрямованих на збереження природи, існувала протягом тривалого часу. Багато прихильників піших походів або гірськолижного туризму завжди прагнули усамітнення, спілкування з природою, знайомства з місцевими традиціями та культурою. Незважаючи на те, що вони не використовували термін «екотуризм», їхній спосіб подорожей, мотивація та підхід до навколишнього середовища цілком відповідали сучасним принципам зеленого туризму. Таким чином, екотуризм можна розглядати як своєрідну еволюцію традицій подорожей, що сформувалися понад століття тому.

1.2. Основні принципи планування туристичної діяльності в сільській місцевості

Планування являє собою безперервний і систематичний процес аналізу внутрішніх виробничих даних та зовнішньої ринкової інформації. На його основі керівник визначає та узгоджує в часі майбутні цілі та цінності туристичної організації. Також планування включає вибір необхідних ресурсів (інвестиційних, інноваційних, трудових тощо) і методів (організаційних, економічних, маркетингових тощо), які забезпечують ефективну реалізацію стратегічних і тактичних завдань підприємства або закладу.

Організація туристичної діяльності в сільській місцевості ґрунтується на низці основних принципів, які сприяють гармонійному розвитку регіону та формуванню якісного туристичного продукту.

Основою оновленої концепції сталого розвитку є збереження природного середовища, підвищення енергоефективності, гарантування продовольчої безпеки та забезпечення соціальної стабільності. У сучасних умовах принципи сталого туризму набули особливого значення для всіх туристичних напрямків і

учасників галузі. Вони спрямовані на ефективне використання природних та культурних ресурсів із урахуванням інтересів майбутніх поколінь.

Раніше туристична сфера була орієнтована переважно на отримання максимального прибутку, що призводило до деградації довкілля та соціальних диспропорцій. Такий підхід спричинив низку проблем, серед яких – забруднення природи, нерівномірний розподіл доходів та відтік молоді за кордон. Колишня економічна модель нехтувала екологічними та соціальними обмеженнями, що створювало значні виклики як для суспільства загалом, так і для туристичної сфери зокрема.

Сільський туризм відіграє ключову роль у розвитку місцевої економіки, стимулюючи активізацію інших галузей. Його фундаментом є багаті природні ресурси, культурна спадщина, традиційний уклад життя та аграрний сектор. До природних багатств належать гори, річки, озера та ліси, а до культурної спадщини – історичні пам'ятки, традиційна архітектура, народні ремесла та місцеві звичаї. Сільський спосіб життя тісно пов'язаний із підприємництвом, гастрономічною культурою, фестивалями та іншими самобутніми подіями, що роблять цей вид туризму привабливим для відвідувачів.

У період глобальної пандемії значення внутрішнього туризму суттєво зросло, а зелений сільський туризм набув ще більшої популярності. Враховуючи сучасні тенденції, власникам нерухомості та фермерам варто оперативно аналізувати споживчий попит, розробляти унікальні туристичні пропозиції, ефективно рекламувати свої послуги, забезпечувати їхню якість за доступними цінами та налагоджувати співпрацю з туроператорами.

Сільські господарства, що працюють у сфері екотуризму, неминуче зіткнуться з необхідністю диверсифікації своєї діяльності. Це може включати не лише виробництво сільськогосподарської продукції, а й надання послуг у сфері гостинності, організацію харчування, проведення екскурсій, тематичних заходів та освітніх програм, пов'язаних із природою, екологією та культурною спадщиною. Така стратегія спрямована на підвищення конкурентоспроможності туристичного бізнесу та зменшення ризиків у кризові періоди. Для досягнення

цілей сталого розвитку підприємці та організації мають вирішувати нові завдання, зокрема щодо збереження місцевих традицій, біорізноманіття та врахування потреб сучасних туристів.

Диверсифікація у сфері сільського туризму передбачає розширення спектра послуг, що пропонуються в сільській місцевості, з метою залучення ширшої аудиторії відвідувачів. Це може включати різні види відпочинку, активного дозвілля та знайомства з традиційним сільським життям.

Розкриття кожного напрямку у Таблиці 1.3. супроводжується прикладами конкретних заходів, які можуть бути реалізовані в агросадибах, що дозволяє адаптувати туристичну пропозицію до потреб різних категорій туристів. У контексті сталого розвитку сільських територій ця таблиця підкреслює не лише економічні, а й соціально-культурні та екологічні вигоди від розвитку сільського зеленого туризму.

Таблиця 1.3. Напрями розвитку сільського зеленого туризму та відповідні рекомендації щодо їх реалізацій

Напрямок діяльності	Опис та рекомендації
Активний відпочинок	Розробка маршрутів для пішохідних прогулянок, велоподорожей, верхової їзди. Організація риболовлі, катання на човнах, гірських велосипедах. Орієнтація на любителів пригод та природи.
Екотуризм	Проведення заходів зі збереження природи: посадка дерев, розвиток органічного землеробства, екологічні лекції, семінари. Формування екологічної свідомості відвідувачів.
Культурні традиції	Проведення фестивалів, етнографічних майстер-класів, ознайомлення з місцевими звичаями, ремеслами, фольклором та історичною спадщиною.
Гастрономічний туризм	Організація дегустацій місцевої кухні, проведення кулінарних майстер-класів, участь у фермерських ярмарках. Просування традиційної гастрономії.
Агротуризм	Залучення туристів до сільськогосподарських робіт: збір врожаю, догляд за тваринами, виготовлення органічних продуктів. Поглиблення у сільський побут.
Тематичні подорожі	Екскурсії з історичною, археологічною, етнографічною тематикою. Популяризація унікальних регіональних особливостей.
Розвиток інфраструктури	Інвестиції у гостьові будинки, кемпінги, готелі. Підвищення рівня сервісу та кваліфікації персоналу для забезпечення комфорту туристів.

Джерело: складено автором на основі [52;37;26;27;54]

Різноманітність туристичних послуг сприяє привабленню широкої аудиторії, забезпечує стабільний розвиток сільських територій, підвищує прибутки місцевих жителів і покращує загальну якість життя в регіоні.

Сучасний етап розвитку туристичної галузі характеризується активним впровадженням інноваційних процесів як на національному, так і на міжнародному рівнях. Зростає значення новітніх технологій, зокрема електронної комерції та віртуальних туристичних агентств, що сприяє вдосконаленню маркетингових стратегій і створенню унікальних туристичних продуктів.

Розвиток інновацій у сфері туристичних послуг відбувається в кількох напрямках. Один із ключових трендів – розробка нових видів туристичних продуктів. Також важливими аспектами є відкриття нових туристичних ресурсів, удосконалення системи організації виробництва та споживання, застосування сучасних маркетингових і управлінських підходів, вихід на нові ринки збуту та використання передових технологій. Саме впровадження технологічних рішень значно впливає на ефективність діяльності туристичних компаній, сприяючи їх глобалізації та цифровій трансформації.

Електронна комерція відкриває широкі можливості для зростання туристичного бізнесу. Ця модель ринкових відносин базується на використанні інтернет-технологій і новітніх комунікаційних платформ. Головною перевагою електронної комерції у сфері туризму є те, що туристичні послуги надаються безпосередньо у місці їхнього споживання – в туристичних центрах.

Інноваційні технології відіграють ключову роль у сучасному туристичному секторі, забезпечуючи автоматизацію процесів, зокрема бронювання та планування подорожей. Використання спеціалізованого програмного забезпечення сприяє зниженню витрат, покращенню комунікації між учасниками ринку та створенню єдиної інтегрованої системи управління. Завдяки цим рішенням туристичні агентства отримують доступ до актуальної інформації про вартість послуг, наявність місць та статус виконання замовлень у режимі реального часу.

Існує широкий спектр систем бронювання, які відрізняються функціональними можливостями та особливостями роботи. Серед найбільш популярних міжнародних платформ можна виокремити Galileo, Amadeus, Sabre, Worldspan та інші. Їхнє використання значно підвищує ефективність туристичних компаній, забезпечуючи клієнтам швидкий та зручний доступ до туристичних послуг.

Інклюзивний туризм – це концепція, спрямована на створення рівних можливостей для подорожей усіх людей, незалежно від фізичних, психологічних, соціальних чи фінансових обмежень. Його основна мета полягає у забезпеченні доступності туристичних локацій, послуг і програм для широкого кола відвідувачів. Такий підхід передбачає створення середовища, де кожна людина, незалежно від віку, здоров'я чи соціального статусу, може безперешкодно насолоджуватися подорожами. Це включає адаптацію готелів, туристичних маршрутів, історичних пам'яток і інших об'єктів відповідно до потреб людей з обмеженими можливостями, а також надання спеціалізованих послуг і підтримки. Розвиток інклюзивного туризму не лише сприяє покращенню якості життя маломобільних груп, але й допомагає зміцнити культурний діалог, підвищити рівень толерантності в суспільстві та сприяти збереженню культурної та природної спадщини.

Сучасні технології відіграють ключову роль у забезпеченні доступності туристичних послуг. В умовах зростаючої цифровізації все більше людей звертається до смартфонів та інших мобільних пристроїв для отримання інформації, планування подорожей та бронювання послуг. Туристична сфера активно інтегрує мобільні додатки, що не лише покращують організацію подорожей, а й розширюють можливості для осіб з інвалідністю. Завдяки спеціалізованим програмам туристи можуть легко знаходити доступні туристичні об'єкти, отримувати рекомендації щодо маршрутів із необхідною інфраструктурою (ліфти, пандуси, спеціальні сервіси) та орієнтуватися в нових місцях. Такі технології роблять туризм більш відкритим і комфортним для всіх, створюючи середовище, що сприяє рівним можливостям та інклюзії.

Одним із важливих технологічних рішень у сфері туризму є системи GPS-навігації. Вони дозволяють користувачам визначати власне місцезнаходження, будувати маршрути та отримувати інформацію про визначні місця, ресторани, готелі та інші туристичні об'єкти. Використання інтерактивних карт у мобільних застосунках (наприклад, Google Maps) дає можливість не лише швидко орієнтуватися в незнайомій місцевості, а й отримувати додаткові відомості, зокрема про години роботи, цінову політику та відгуки інших відвідувачів. Впровадження таких технологій сприяє підвищенню доступності туризму для всіх категорій населення, роблячи подорожі більш зручними, передбачуваними та безпечними.

1.3. Досвід європейських країн щодо планування та організації сільського зеленого туризму

У Європі розвиток сільського туризму тісно пов'язаний з процесами індустріалізації аграрного сектору, які відбулися після Другої світової війни. Модернізація сільського господарства призвела до підвищення технологічності, що спричинило комерціалізацію галузі, скорочення кількості фермерських господарств, зниження вартості аграрної продукції та загальне падіння рівня доходів фермерів. Такі зміни значною мірою вплинули на аграрний сектор як економічну складову.

За таких обставин фермери європейських країн, зокрема Франції, Іспанії, Італії та інших, почали шукати альтернативні шляхи використання своїх ресурсів. Вони розширювали сферу діяльності з метою забезпечення стабільного рівня прибутку, що зумовило активний розвиток сільського туризму. У межах Європейського Союзу туризм був визнаний як окрема економічна галузь, правові засади якої закріплені в статті 235 Договору ЄС. Незважаючи на обмеженість цієї правової бази, підписання Маастрихтської угоди (Нідерланди, 7 лютого 1992 року) відкрило нові перспективи для туристичної галузі загалом та для сільського туризму зокрема.

Європейські країни накопичили значний та різноманітний досвід у сфері планування й організації сільського зеленого туризму, що може стати цінним орієнтиром для України у впровадженні ефективних моделей. Розглянемо окремі приклади. У таблиці 1.3 описано країни та їх особливості у сільському зеленому туризмі.

Таблиця 1.3 Практика та моделі розвитку сільського зеленого туризму в провідних європейських державах

Країна	Особливості сільського зеленого туризму
Австрія	15+ тис. агросадіб Сертифікація за стандартами якості Бренд <i>Urlaub am Bauernhof</i> Державна підтримка (гранти, пільги)
Франція	Високі стандарти Розвинена система координації Державне фінансування Гастротуризм: вина, сири, ферми Регіональні унікальні маршрути
Іспанія	Класифікація об'єктів (HR, CA, CR) Регіональне законодавство Потужна онлайн-підтримка Стабільне державне фінансування
Польща	Не оподатковується ПДВ Стратегія розвитку (1990–2015) Освітні садиби, мережі Концепції slow-life, еко-продукти
Італія	Agriturismo – автентичність і фермерство Закон: дохід ферми має бути с/г Гастро- і винні тури Екологічні технології, сталість

Джерело: створене автором на основі статистичних даних[1;23]

Австрія є в числі лідерів країн у галузі сільського зеленого туризму в Європі, ефективно поєднуючи цей напрям у свою економіку та національну туристичну стратегію. У країні діє понад 15 тисяч агротуристичних господарств, які насамперед пропонують користувачам та туристам абсолютний відпочинок у сільській місцевості. Усі садиби сертифіковані відповідно до закону та національних стандартів якості, відповідно це гарантує достатньо високий рівень обслуговування. Уряд держави активно підтримує розвиток сільського туризму шляхом надання фінансових пільг та державних грантів для фермерів, які інтегрують свої господарства під туристичні потреби. Також потрібно зазначити, що Австрія

ефективно впроваджує бренд "Urlaub am Bauernhof" ("Відпочинок на фермі"), який став популярним не тільки у Австрії, а й за її межами.

Австрійський досвід демонструє, що поєднання якісної інфраструктури, державної підтримки та акценту на екологічність сприяє успішному розвитку сільського зеленого туризму, що може бути корисним для адаптації в Україні.

У Франції добре розвинена система сільського зеленого туризму, основними чинниками якої є високі стандарти якості та державна підтримка. У країні функціонує організація, що координує діяльність туристичних садиб, пропонуючи широкий вибір варіантів розміщення – від затишних котеджів до історичних маєтків. На рис.1.1. зображено безпосередньо досвід Франції у плануванні та організації сільського туризму.

Рисунок 1.3. Інфографіка, що ілюструє досвід Франції у плануванні та організації сільського зеленого туризму.

Джерело: створене на основі [11]

Регіональна унікальність Франції дозволяє кожному регіону запропонувати особливий досвід для туристів. Наприклад, у південній частині країни популярні подорожі до лавандових полів, у центральному регіоні – винні маршрути, а в Нормандії – дегустація сидру та камамберу

Французький уряд, як і більшість європейських країн, активно підтримує та фінансує сільський туризм, надаючи субсидії та пільгові кредити, що стимулює фермерів до розвитку туристичних послуг. Крім того, Франція активно просуває гастрономічний туризм: туристи можуть відвідувати виноробні, сироварні та фермерські господарства, знайомитися з культурними традиціями та місцевими методами виробництва продуктів.

Іспанія є однією з лідерів у сфері сільського зеленого туризму, активно розвиваючи цей напрямок завдяки державній фінансовій підтримці та сприятливим кліматичним умовам. У країні діє система класифікації сільських туристичних об'єктів, що включає: Сільські готелі (Hotel Rural) – сільські готелі з широким спектром послуг. (Casa Rural) – традиційні сільські будинки, пристосовані для розміщення туристів.

(Castillo Rural) – історичні замки та маєтки, що забезпечують унікальний туристичний досвід.

Кожен регіон Іспанії має власні нормативно-правові акти, які регулюють розвиток сільського туризму, враховуючи місцеві особливості. Значну роль у популяризації цього напрямку відіграють онлайн-платформи та туристичні агентства, що активно залучають нових відвідувачів. Фінансова підтримка сільського туризму залишається стабільною, що відрізняє Іспанію від деяких інших країн.

Досвід Іспанії свідчить, що успішний розвиток сільського зеленого туризму можливий за умови належного державного фінансування, якісної інфраструктури та ефективної маркетингової стратегії. Україні варто врахувати ці практики для стимулювання власного агротуризму, адаптуючи їх до національних умов та потреб.

Польща активно підтримує сільський зелений туризм на державному рівні. Дохід від цього бізнесу не оподатковується ПДВ, що стимулює його розвиток. У 90-х роках уряд Польщі визначив сільський туризм як важливий інструмент підтримки депресивних регіонів, які не мали можливостей для промислового розвитку. У зв'язку з цим була розроблена та впроваджена "Стратегія розвитку сільського туризму в Польщі" (1990–2015), яка суттєво вплинула на зростання цього сектору.

Упродовж цього періоду в країні почали з'являтися малі та середні туристичні підприємства. Значну роль у розвитку сільського туризму відіграють професійні об'єднання, зокрема Національна мережа освітніх садиб, створена у 2010–2011 роках Краківським відділенням Центру сільськогосподарського консалтингу в Барвінові.

Польща пропонує широкий спектр сільського туризму, включаючи агротуризм та екотуризм. Популярності набувають концепції повільного життя та екологічно чистих продуктів. Досвід Польщі свідчить, що комплексний підхід, що поєднує державну підтримку, створення організацій та розвиток різноманітних туристичних продуктів, сприяє успішному розвитку сільського зеленого туризму.

Досвід Італії у плануванні та організації сільського зеленого туризму є значним внеском у розвиток цієї сфери. Країна займає провідні позиції у цій галузі, поєднуючи традиції фермерського господарства з високими стандартами гостинності та культурними цінностями.

В Італії сформувалася розгалужена мережа агротуристичних комплексів (Agriturismo), які дають змогу туристам відчувати автентичну атмосферу життя в сільських садибах і маєтках. Відвідувачі можуть насолодитися дегустацією місцевих продуктів, брати участь у винних турах, кулінарних майстер-класах, а також спробувати себе у фермерській діяльності.

На законодавчому рівні встановлено, що основний дохід фермерських господарств має надходити саме від сільськогосподарської діяльності, а не від

розміщення туристів. Завдяки цьому зберігається баланс між розвитком туризму та підтримкою традиційного фермерства.

Окремо варто відзначити винний і гастрономічний туризм. Кожен регіон країни пропонує унікальні гастрономічні програми, що включають дегустацію традиційних страв та місцевих вин. Наприклад, у Тоскані особливо популярні виноробні тури, які приваблюють тисячі туристів щороку.

Крім того, італійські агросадиби активно впроваджують екологічні технології, що сприяє сталому розвитку та збереженню традиційного способу життя.

Італійський підхід до розвитку сільського зеленого туризму може стати цінним прикладом для України, оскільки він поєднує державну підтримку, чітке законодавче регулювання та високі стандарти туристичних послуг.

Впровадження європейського досвіду сприятиме зростанню сільського зеленого туризму в Україні, формуванню конкурентоспроможного туристичного продукту та сталому розвитку регіонів. Важливими чинниками успіху є державна підтримка, уніфікація стандартів, збереження національних традицій і впровадження екологічних технологій.

1.4. Методи наукових досліджень у сфері сільського зеленого туризму

У дослідженні зеленого сільського туризму застосовують різноманітні наукові методи, що дозволяють комплексно аналізувати цю сферу. Серед основних підходів варто виділити системний і порівняльний аналіз, моделювання, логіко-історичний метод і класифікацію. Вони дають змогу визначати ключові тенденції розвитку, оцінювати вплив внутрішніх і зовнішніх чинників, а також розробляти науково обґрунтовані рекомендації для ефективного управління туристичною діяльністю. Застосування цих методів допомагає формувати моделі сталого розвитку, прогнозувати можливі ризики та визначати перспективні напрями розвитку сільського туризму.

У сфері сільського зеленого туризму застосовуються різні теоретичні методи, які дозволяють систематизувати знання, узагальнити наукові підходи та визначити перспективи розвитку цього напрямку.

Абстрактно-логічний метод використовується для систематизації наукових знань, розробки концептуальних основ розвитку сільського зеленого туризму, а також визначення його ключових характеристик, функціонального призначення та значення в економічній сфері.

Застосування абстрактно-логічного підходу дає можливість аналізувати та узагальнювати різні теоретичні аспекти, пов'язані з функціонуванням і управлінням сільським туризмом, формулювати обґрунтовані висновки та створювати наукові моделі.

Використовуючи цей метод, дослідники можуть:

- Виокремлювати основні закономірності та виявляти тенденції розвитку сільського туризму.
- Розробляти концептуальні моделі управління туристичною діяльністю в сільській місцевості.
- Встановлювати взаємозв'язки між економічними, соціальними, екологічними та культурними аспектами цього виду туризму.

Історико-логічний. Застосування цього методу дає змогу простежити процес формування та розвитку сільського зеленого туризму, виявити основні етапи його становлення та проаналізувати чинники, що мали на нього вплив. Він сприяє розумінню закономірностей розвитку цього напрямку, дозволяючи виокремити ключові тенденції, які визначають його сучасний стан.

Використання історико-логічного підходу дає можливість:

- Вивчити джерела виникнення сільського туризму та процес його трансформації під впливом соціально-економічних і культурних чинників.
- Визначити основні події та фактори, що сприяли популяризації цього виду відпочинку.
- Проаналізувати динаміку змін в організаційних підходах і механізмах регулювання сільського туризму на різних етапах його розвитку.

Цей метод є ефективним інструментом для прогнозування майбутніх змін у сфері сільського зеленого туризму, оскільки дозволяє не лише виявити закономірності його еволюції, а й окреслити перспективні шляхи подальшого вдосконалення.

Системний аналіз дозволяє досліджувати сільський зелений туризм як багатогранне явище, що охоплює економічні, соціальні та екологічні аспекти. Завдяки системному підходу можна комплексно оцінити всі взаємопов'язані елементи цієї діяльності, визначити їх вплив один на одного та розробити ефективні механізми управління.

Застосування системного аналізу дає можливість:

- Виявити структурні зв'язки між різними складовими сільського туризму.
- Оцінити взаємодію економічних, соціокультурних та природоохоронних факторів у розвитку цієї сфери.
- Визначити потенційні ризики та розробити заходи для їх мінімізації.

Метод системного аналізу є ключовим у формуванні стратегій сталого розвитку сільського зеленого туризму, сприяючи збалансованому підходу до його організації та ефективному використанню ресурсів.

Порівняльний аналіз – використовується для дослідження міжнародного досвіду та визначення оптимальних моделей розвитку сільського зеленого туризму в різних країнах і регіонах.

- Оцінити міжнародний досвід. Дослідження практик різних країн сприяє виявленню найкращих моделей розвитку сільського зеленого туризму.
- Визначити успішні моделі. Аналіз економічних, соціальних, екологічних та культурних аспектів допомагає зрозуміти, які стратегії працюють найкраще.
- Виявити чинники успіху. Дослідження стимулюючих факторів, зокрема роль державної підтримки та інституційних механізмів.
- Сформулювати рекомендації. На основі виявлених тенденцій можна розробити оптимальні стратегії для впровадження в регіоні.

Класифікаційний метод є одним із ключових наукових підходів, який застосовується для впорядкування та систематизації явищ і процесів у межах

певної галузі. У контексті сільського зеленого туризму цей метод використовується для поділу його форм і типів за різними критеріями, що дозволяє більш глибоко аналізувати розвиток галузі, визначати її особливості та перспективи.

- Систематизувати форми та види туризму залежно від характеру послуг (агротуризм, екотуризм, етнографічний туризм тощо).
- Враховувати географічне розташування, яке впливає на особливості туризму (гірські, рівнинні, прибережні, лісові регіони).
- Оцінювати рівень розвитку інфраструктури, що визначає доступність послуг (відпочинок у традиційних садибах, фермерських господарствах, еко-готелях тощо).
- Визначати цільову аудиторію, враховуючи інтереси туристів (освітній, активний, оздоровчий, гастрономічний туризм).

Такий підхід сприяє формуванню ефективних стратегій розвитку та покращенню туристичних послуг у різних регіонах.

Значення класифікаційного методу для розвитку сільського туризму
Класифікація сільського зеленого туризму сприяє більш глибокому розумінню його структури та особливостей, що має важливе значення для:

- Формування стратегії розвитку туризму – розробка ефективних програм підтримки та просування сільського туризму.
- Розробки маркетингових стратегій – визначення цільових аудиторій та ефективних способів реклами.
- Підвищення конкурентоспроможності туристичних послуг – розширення спектра пропозицій та підвищення якості обслуговування.

Таким чином, класифікаційний метод є ефективним інструментом для вивчення, планування та розвитку сільського зеленого туризму, сприяючи його стійкому зростанню та популяризації серед туристів.

Прогностичний метод дає змогу оцінити потенційні ризики та можливості, що можуть виникнути в процесі розвитку сільського зеленого туризму, а також сприяє розробці стратегій його довгострокового розвитку. Використовуючи

прогностичний підхід, можна передбачити зміни в ринкових умовах, соціальних, економічних та екологічних факторах, що впливають на цю сферу.

Завдяки прогностичному методу можна:

- Оцінити потенціал розвитку сільського туризму в майбутньому.
- Визначити можливі загрози та вразливості, що можуть виникнути на різних етапах розвитку цієї галузі.
- Розробити рекомендації щодо оптимальних шляхів адаптації до змінюваних умов і досягнення сталого розвитку сільського зеленого туризму.

Цей метод є важливим для створення ефективних планів і стратегій, що забезпечать сталий розвиток та мінімізацію ризиків у сфері сільського туризму.

У процесі дослідження сільського зеленого туризму використання теоретичних методів є необхідним для глибокого аналізу та систематизації знань щодо цієї галузі. Вибір відповідних методів дозволяє не тільки уточнити основні поняття та етапи розвитку сільського туризму, а й визначити його вплив на економічні, соціальні та екологічні аспекти. Абстрактно-логічний, історико-логічний, системний та інші методи сприяють формуванню комплексного розуміння цієї галузі, її закономірностей і розвитку.

Застосування методів, таких як порівняльний аналіз, моделювання та прогностичний підхід, дає можливість адаптувати міжнародний досвід до умов конкретних регіонів та розробити стратегії для сталого розвитку сільського туризму в майбутньому. Класифікаційний метод допомагає систематизувати різні типи сільського зеленого туризму, що є важливим для планування та управління цією сферою.

В цілому, теоретичні методи дослідження є основою для розробки ефективних стратегій розвитку сільського туризму, допомагаючи зрозуміти та передбачити зміни, що можуть вплинути на цю галузь в майбутньому.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ У ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

2.1. Природно-рекреаційний потенціал розвитку сільського зеленого туризму у Західному регіоні України

Сільський зелений туризм не обмежується лише надання тимчасового житла в сільсько-господарських населених пунктах. У разі необхідності, він включає також транспортні послуги, доступ до медичного обслуговування, а також організацію дозвілля для гостей. Насамперед це дозволяє реалізувати соціальну функцію туризму та є важливим чинником у його подальшому розвитку. Додатково, сільський туризм охоплює інформаційно-комунікаційний вимір, що сприяє налагодженню нових соціальних контактів, збагаченню культурного обміну, підтримці українських традицій, ремесел і відповідального ставлення до природно-рекреаційних ресурсів.

Попри те, що зелений туризм часто стимулює інфраструктурне оновлення сільської місцевості, є туристи, які навмисно уникають «цивілізованих умов», прагнучи до автентичного сільського середовища та їхніх звичаїв. Таким чином, практично кожна сільська територія має потенціал для розвитку цього виду туризму, тому наявність сучасної інфраструктури не завжди є визначальним фактором ефективності.

Не меншої уваги заслуговує інноваційний аспект багатофункціональності зеленого туризму: власники сільських садиб впроваджують сучасні підходи в наданні послуг, орієнтуючись на актуальні економічні виклики. На відміну від класичного туризму, послуги тут надаються представниками різних професій, які проживають у селі та поєднують основну діяльність із туристичним сервісом.

Зелений туризм – це не лише розміщення, але й цілісний досвід: проживання, домашнє харчування, автентичні розваги. Важливу роль відіграє сільська родина, що веде особисте господарство та використовує його ресурси для додаткового заробітку в сфері туризму. Це сприяє розвитку навичок у таких

сферах, як кулінарія, побут, гігієна, тим самим підвищуючи рівень людського капіталу в селі.

Західна Україна завдяки своєму географічному розташуванню та багатству природних ландшафтів є перспективним регіоном для розвитку сільського туризму екологічного спрямування. До її складу входять Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Тернопільська, Львівська та Чернівецька області, які поєднують у собі природну красу з культурною самобутністю та етнічним різноманіттям.

Сільський зелений туризм, що передбачає перебування туристів у сільських місцевостях та знайомство з традиційним селянським життям, активно розвивається у цьому регіоні завдяки ряду сприятливих чинників. Зокрема, важливу роль відіграють Карпати — гірська система, що охоплює частину території регіону й надає широкі можливості для рекреації: свіже повітря, помірний клімат, джерела з мінеральною водою, ліси та гірські чагарники. До особливо цінних природних об'єктів можна віднести озеро Синевир, водоспади Гук та Шипіт, а також гірські вершини — Говерлу, Петрос і Бребенескул.

Окрему увагу заслуговують лікувально-оздоровчі ресурси. У регіоні розташовані відомі на всю Україну курорти, такі як Моршин, Трускавець і Свалява, які спеціалізуються на оздоровчо-лікувальних програмах на базі природних джерел. Це дозволяє поєднувати активні форми відпочинку з оздоровленням, що користується попитом у сучасних туристів.

Крім природного багатства, цей край вирізняється культурним розмаїттям. Традиції етнічних спільнот — гуцулів, бойків, лемків — втілюються у побуті, національному одязі, кулінарії, архітектурі та ремеслах, що приваблює туристів, зацікавлених у культурному туризмі. Тут активно функціонують етносадиби, в яких можна взяти участь у народних обрядах, спробувати страви національної кухні або відвідати майстер-класи з народного мистецтва.

Додатковими перевагами регіону є зручна транспортна інфраструктура, доступність цін, екологічна чистота та доброзичливість місцевих жителів. Усе це

сприяє створенню високоякісного туристичного продукту на основі природно-рекреаційного потенціалу.

Волинський регіон має сприятливі передумови для активного просування сільського туризму. У кожному районі області вже функціонують спеціалізовані туристичні комплекси, що приймають відвідувачів і пропонують широкий спектр якісних послуг та розваг. За даними місцевих ЗМІ, на сьогодні в області діє близько 200 суб'єктів(вказані дані за 2022р.) господарювання, що працюють у сфері зеленого туризму. Найбільше таких ініціатив зосереджено у Шацькому, Любешівському та Ковельському районах, де природно-кліматичні умови та етнокультурна спадщина створюють потужний туристичний потенціал.

Узагальнено основні напрями у таблиці 2.1. що формують потенціал сільського зеленого туризму в Західному регіоні України. До них належать природні ресурси (гори, мінеральні джерела, ліси), рекреаційні можливості (курорти, активний відпочинок), культурна спадщина (етнічні традиції, кухня, ремесла), економічна діяльність (агросадиби, додатковий дохід для селян), соціальна інтеграція, інфраструктура, екологічна складова, адміністративна підтримка та регіональні особливості. Комплекс цих факторів створює сприятливі умови для розвитку сталого туризму в сільській місцевості.

Таблиця 2.1. Чинники розвитку сільського зеленого туризму в
Західному регіоні

Напрямок аналізу	Зміст
Природні ресурси	Карпати, річки, ліси, озера (Синевир), вершини (Говерла, Петрос), мінеральні джерела, кліматична зона
Рекреаційні можливості	Курорти: Трускавець, Моршин, Свалява; активний відпочинок: риболовля, полювання, велотури, фітотерапія, піші маршрути
Культурна спадщина	Етнічні групи: гуцули, бойки, лемки; традиції, кухня, ремесла, етносадиби, святкування, майстер-класи
Економічна діяльність	Агросадиби, екоферми, господарства, додатковий заробіток для місцевих мешканців, розвиток людського капіталу
Соціальна інтеграція	Культурний обмін, підтримка громади, нові соціальні контакти
Інфраструктура	Доступність транспорту, медичне обслуговування, комфорт/автентика, наявність інтернету, телебачення
Екологічна складова	Чисте довкілля, охоронні зони, екоформати дозвілля, сталий розвиток

Адміністративна підтримка	Роль органів самоврядування, потреба у зміні законодавства
Області Західного регіону	Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька, Тернопільська, Волинська
Особливості регіонів	Волинь — етнотуризм і оздоровлення; Львівщина — історико-культурна спадщина; Карпати — природна база туризму; індивідуальні програми, різні моделі сервісу

Джерело: складено автором на основі [35;26;46]

Власники агросадиб, туристичних об'єктів і господарств орієнтуються на різні потреби гостей. Одні роблять більший акцент на комфортні умови — з доступом до інтернету, телебачення тощо, інші ж віддають перевагу автентичності: традиційна кухня, побут, звичаї та фольклор є невід'ємною частиною їхньої пропозиції. Місцеві традиції викликають живий інтерес у туристів, які прагнуть пізнати історію, культуру й міфологію місцевих територій.

Сучасні сільські туристичні послуги на Волині вже давно виходять за межі стандартного проживання та харчування. Туристи можуть обрати активності на свій смак: полювання, риболовлю, прогулянки на човнах, кінні прогулянки, майстер-класи з кулінарії, гончарства, лозоплетіння, вишивки, участь у релігійних обрядах або стародавніх сільських святкуваннях, а також фітотерапію та збирання лісових дарів. В області доступна велика кількість унікальних туристичних програм, що відповідають потребам різних категорій туристів.

На наш погляд, подальший розвиток сільського туризму у Волинській області потребує внесення змін у законодавчій системі. Цей сегмент економіки має значний потенціал, але без активної підтримки з боку місцевих громад, зокрема органів самоврядування, його можливості залишатимуться обмеженими. Зелений туризм сприяє зменшенню безробіття в селах, популяризує національні традиції, стимулює реалізацію сільськогосподарської продукції, наповнює бюджети та підвищує добробут сільських громад.

Львівщина має надзвичайно сприятливі умови для формування та активного просування сільського зеленого туризму, завдяки гармонійному поєднанню природного різноманіття і культурної автентики. Географічно область охоплює вище згадані передгірні райони Карпат, і родючі рівнинні території, що багаті на лісові масиви, водоспади, водойми та мінеральні джерела.

Ці ресурси слугують міцною основою для різноманітних видів рекреаційної діяльності, серед яких – пішохідні маршрути, велосипедні тури, збір дикоросів, рибальство та відпочинок на свіжій природи.

Важливе значення у контексті розвитку туризму відіграють заповідні зони, національні парки та території з охоронним статусом, які поєднують функції відпочинку і збереження екологічної рівноваги. Села, що розміщені поблизу таких об'єктів, мають важливий потенціал для надання послуг у сфері екотуризму, який набуває дедалі більшої популярності серед туристів, які фокусуються на екологічно чисті формати дозвілля.

Крім цього, цей регіон також славиться своєю культурною спадщиною. Тут зосереджено безліч історичних пам'яток, музеїв, діють майстри традиційних ремесел, а також регулярно відбуваються заходи народної творчості та місцеві обряди. Це створює унікальне середовище для формування справжнього етнотуризму, особливо у форматі агросадибного проживання, де туристи можуть безпосередньо долучитися до традицій сільського життя.

Сукупність ландшафтних, екологічних та культурно-історичних переваг формує надійну платформу для довгострокового розвитку сільського туризму в області. За умови ефективної співпраці з органами місцевого самоврядування та покращення туристичної інфраструктури, Львівщина має всі шанси стати лідером у сфері зеленого туризму на національному рівні.

Західна частина України має безліч природно-рекреаційних ресурсів, які сприяють розширенню можливостей для розвитку зеленого туризму в сільській місцевості. Унікальне поєднання карпатських гірських масивів, рівнинних просторів, лісів, річкових систем, озер та мінеральних джерел створює привабливе середовище для організації різних форм активного, оздоровчого й екологічно орієнтованого відпочинку. Помірний клімат та виражена сезонність дозволяють забезпечити туристичну діяльність упродовж усього року.

Важливою складовою привабливості регіону є його культурно-історичне багатство: традиційні звичаї, обряди, кухня, свята та архітектурна спадщина. Це дозволяє туристам зануритися в справжню атмосферу українського села. Окрім

цього, регіон вирізняється чистим довкіллям і наявністю природоохоронних територій, що особливо актуально в умовах зростаючого попиту на екологічно безпечні туристичні продукти.

Попри те, що деякі громади ще потребують покращення інфраструктури, уже нині діє багато садиб, екоферм і місцевих проєктів, орієнтованих на сталий розвиток. Усе це свідчить про те, що Захід України має значні перспективи для перетворення сільського туризму на важливий сектор регіональної економіки, водночас зберігаючи культурну автентичність і природне різноманіття.

2.2. Аналіз діяльності ринку сільського зеленого туризму в Україні

У період кризових явищ 2020–2021 років, спричинених пандемією COVID-19, розвиток сільського зеленого туризму в Україні на диво демонстрував незначне зростання, що було зумовлено запровадженими карантинними обмеженнями. Туристична галузь країни опинилася перед необхідністю адаптації до нових реалій, включаючи впровадження інноваційних форматів, серед яких зелений туризм у сільських місцевостях посідає важливе місце.

Сьогодні в регіонах з природним і етнокультурним потенціалом — Карпатах, Закарпатті, Поліссі, Поділлі та Буковині — спостерігається зростання зацікавленості у сільському туризмі. Туристи виявляють інтерес до різноманітних його напрямів, серед яких активний відпочинок, освітні мандрівки та спокійне, рекреаційне перебування на природі.

Водночас, на міжнародному рівні набирає популярності ідея відповідального ставлення до довкілля як важлива складова розвитку туризму. У багатьох країнах Європи особливу увагу приділяють трансформації сільських територій у центри несільськогосподарської активності, де одним із головних напрямів стає зелений туризм. Цей підхід сприяє диверсифікації доходів місцевого населення, збереженню природного середовища та культурної спадщини.

На сучасному туристичному ринку України виділяють три основні форми зеленого туризму в сільській місцевості. Перший тип - агротуризм, що поєднує

пізнавальні і оздоровчі аспекти відпочинку. Його реалізація пов'язана з використанням приватних підсобних господарств або сільськогосподарських угідь, які тимчасово не задіяні у виробничій діяльності. Цей формат має гнучкі умови і, зазвичай, не передбачає суворих обмежень щодо видів дозвілля, що можуть проводитися на даній території.

Другий різновид - рекреаційний туризм, який базується на використанні житлових будинків приватних власників, а також природних і культурних об'єктів регіону: ландшафтів, пам'яток історії, архітектури, побуту та традицій.

Третім напрямом є екотуризм, що орієнтований на освітню та наукову складову. Цей тип туризму найчастіше реалізується в селах, розташованих на території національних парків, природоохоронних зон або заповідників. Тут діють спеціальні правила щодо навантаження на навколишнє середовище, а види активностей зазвичай мають організований і регламентований характер.

У таблиці 2.2. подано ключові статистичні показники розвитку агросадиб у Західному регіоні України: кількість, завантаженість, вартість послуг, типи туризму, тривалість перебування, частка внутрішніх туристів, а також рівень неофіційного сектору та створені робочі місця. Це дозволяє оцінити реальний стан і динаміку сільського зеленого туризму.

Таблиця 2.2. Ключові показники розвитку сільського зеленого туризму в Україні

Показник	Значення	Джерело
Загальна кількість агросадиб	орієнтовно понад 1000	Оцінка експертів, Держтуризм
Офіційно зареєстрованих агросадиб	близько 300	Державне агентство розвитку туризму
Середня завантаженість агросадиб у сезон	60–70%	Оцінка туроператорів
Частка неофіційного сектору	понад 60%	Туристична асоціація України
Регіони з найбільшою концентрацією садиб	Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська області	Місцеві турдепартаменти
Середня вартість проживання в садибі (за добу)	600–800 грн	Онлайн-ресурси бронювання
Основні напрямки туризму	агротуризм, рекреаційний, екотуризм	Аналіз ринку

Показник	Значення	Джерело
Частка внутрішніх туристів	85%	Мінтуризму
Приріст внутрішнього туризму у 2021–2024 рр.	+12%	Державна служба статистики
Середня тривалість перебування туриста	3–5 днів	Агросадиби-учасники ринку
Кількість створених робочих місць	понад 2000	Оцінка експертів

Джерело: Складено та розраховано автором за даними [15;16;56]

Позитивна динаміка розвитку сільського зеленого туризму в Україні пояснюється низкою чинників. Зокрема, зростає інтерес населення до відпочинку в сільській місцевості; українські села зберегли багату історико-етнографічну спадщину й автентичні національні традиції; села вирізняються екологічною чистотою, різноманітністю природних ресурсів та наявністю трудових резервів, здатних забезпечити якісне обслуговування туристів. До того ж, традиційна гостинність місцевих мешканців, доступ до простих, але привабливих розваг, а також можливість запропонувати супутні послуги — такі як екскурсії, риболовля, верхова їзда — лише зміцнюють позиції цього напрямку на туристичному ринку. Розвиток сільського зеленого туризму в Україні наразі стикається з рядом суттєвих викликів. Однією з головних перешкод є складна військово-політична ситуація в країні, яка призвела до втрати частини туристично привабливих територій — частина з них стала недоступною через бойові дії або була окупована. У багатьох сільських громадах спостерігається нестача базових засобів безпеки, зокрема укриттів, що відповідають вимогам воєнного часу. Ці дані свідчать про нерівномірний розподіл туристичних господарств у регіоні, що пов'язано з рівнем розвитку інфраструктури, туристичним потенціалом і локальними ініціативами.

Найбільша кількість агросадиб зосереджена у Львівській області (280), за нею йдуть Івано-Франківська (220) та Закарпатська області (180). Менші показники спостерігаються у Чернівецькій (120) та Волинській (100) областях. Це свідчить про високий туристичний потенціал гірських і передгірських регіонів, а також про активний розвиток сільського зеленого туризму саме в цих територіях. (Рис.2.1.).

Рис.2.1. Регіональний аналіз кількості агросадиб у Західній Україні

Джерело: Сформовано автором на основі літературного джерела [14]

Серйозною проблемою також є недосконалість нормативно-правової бази, що регулює сферу сільського туризму. Відсутність чіткої класифікації агросадиб ускладнює встановлення стандартів якості, що впливає на рівень послуг, які надаються туристам. Немає дієвого механізму, який би забезпечував збалансоване використання природних і культурних ресурсів з урахуванням екологічних обмежень та потреб відпочивальників.

Додатковим бар'єром для розвитку є низька кваліфікація персоналу, задіяного у сфері гостинності: обмежені знання з сервісу, відсутність професійної підготовки, а також слабе володіння іноземними мовами, що ускладнює роботу з іноземними туристами. Водночас в Україні майже не реалізується ефективна маркетингова стратегія, яка могла б просувати зелений туризм як перспективний напрям відпочинку.

Попри всі труднощі, розвиток цього сектору має значний позитивний потенціал для сільських територій. Він сприяє активізації місцевої економіки, зменшенню рівня безробіття, зростанню доходів домогосподарств і підвищенню якості життя. Туризм стимулює попит на сільськогосподарську продукцію, створюючи нові канали її реалізації. У довгостроковій перспективі це може

зупинити відтік молоді з села до великих міст, сприяючи сталому розвитку українського села. У таблиці 2.3. навели показники аналізу діяльності ринку сільського зеленого туризму у західному регіоні України.

Таблиця 2.3. Основні показники, проблеми та перспективи сільського зеленого туризму в Україні

Показник	Опис
Основні регіони розвитку	Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька, Волинська, Полтавська області
Кількість агросадиб (орієнтовно)	Понад 1000 (значна частина працює неофіційно)
Типи зеленого туризму	Агротуризм, рекреаційний туризм, екотуризм
Переваги	Екологічна чистота, культурна спадщина, доступність, гостинність, природні ресурси
Популярні послуги	Проживання в садибах, домашня кухня, риболовля, збирання грибів та ягід, катання на конях, майстер-класи, апітерапія
Проблеми	Військовий конфлікт, відсутність правової бази, нерозвинена інфраструктура, відсутність класифікації садиб, низька кваліфікація персоналу
Маркетинг і просування	Недостатня присутність у медіа, відсутність державних програм підтримки
Економічне значення	Зниження безробіття, зростання доходів села, збереження трудових ресурсів, розвиток малого бізнесу
Можливості	Розвиток еко- і етнотуризму, залучення іноземних туристів, партнерство з місцевими громадами
Загрози	Ескалація війни, еміграція молоді, втрата культурної автентичності, виснаження природних ресурсів

Джерело: створено автором на основні статистичних даних [33;34]

Західна Україна характеризується потужним природно-рекреаційним потенціалом, що створює сприятливі передумови для розвитку зеленого туризму в сільських місцевостях. Багатство природних ландшафтів, екосистем та культурної спадщини сприяє формуванню привабливих туристичних напрямів, які поєднують активний відпочинок із етнокультурним зануренням.

Разом із тим, реалізація потенціалу цього виду туризму ускладнюється низкою проблем. Зокрема, відсутність чіткої статистичної інформації щодо кількості функціонуючих агросадіб і туристичних господарств ускладнює стратегічне планування та аналіз стану галузі. Значна частина таких господарств діє поза правовим полем, що призводить до нерегламентованості стандартів і недооцінки їхньої економічної значущості. Крім того, слабкий розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури обмежує доступ до туристичних локацій, особливо у віддалених сільських районах.

Попри ці виклики, зелений туризм у сільській місцевості має суттєві перспективи для сталого розвитку. Така форма туризму сприяє не лише збереженню природних ресурсів і екологічної рівноваги, а й стимулює соціально-економічне зростання сільських територій. Реалізація екоорієнтованих туристичних ініціатив може позитивно вплинути як на добробут місцевого населення, так і на збереження культурної ідентичності регіонів.

Для подальшого розвитку галузі необхідно удосконалити систему збору статистичних даних, що дозволить отримати достовірну картину туристичної діяльності та ефективно формувати стратегії розвитку. Також важливо забезпечити підтримку з боку органів місцевого самоврядування і сприяти офіційному визнанню підприємницької діяльності у сфері зеленого туризму.

2.3. Оцінка організаційно-економічних аспектів планування діяльності у сільському зеленому туризмі

Організаційно-економічне планування виступає важливим інструментом у забезпеченні ефективного функціонування сільського зеленого туризму. Його головна мета — сформувати стратегічну модель діяльності туристичних об'єктів у сільській місцевості, раціонально розподілити ресурси та досягти економічної вигоди в процесі надання послуг.

З організаційної точки зору, планування передбачає побудову чіткої управлінської структури в межах агросадоби: визначення функціональних

обов'язків серед працівників або членів родини, аналіз сезонних коливань попиту, а також запровадження стандартів сервісу. Для ефективної роботи необхідна система злагодженої взаємодії з партнерами — постачальниками, туристичними організаціями, органами влади. Крім того, актуальним є впровадження цифрових технологій — для просування послуг, електронного бронювання та комунікації з клієнтами.

Економічна частина планування включає розрахунок фінансової ефективності діяльності. Це передбачає облік витрат на утримання об'єкта, витрати на рекламу, оплату праці, податкові зобов'язання. Прибутковість залежить від доходів, які надходять як від основних послуг — проживання й харчування, так і від додаткових активностей, як-от екскурсій, гастрономічних подій, культурних заходів. Через залежність ринку від сезонності й конкурентного середовища доцільно застосовувати гнучкі фінансові підходи.

Особливу увагу варто приділяти пошуку доступних джерел фінансування. До таких можна віднести державну підтримку, міжнародні грантові програми, локальні ініціативи для малого бізнесу. Важливо також враховувати переваги кооперації — об'єднання кількох агротуристичних об'єктів з метою спільного просування послуг і скорочення витрат.

Отже, результативне планування у сфері сільського зеленого туризму передбачає баланс між організаційною структурою та економічною ефективністю. Такий системний підхід дозволяє створити стабільну основу для довготривалого розвитку й конкурентної присутності на туристичному ринку. У сфері сільського зеленого туризму підприємства можуть використовувати різні підходи до організації своєї структури залежно від масштабу діяльності та її специфіки. Так, сімейні фермерські господарства здебільшого діють у форматі невеликих підприємств, де управління здійснюється членами родини. Така модель сприяє оперативності у прийнятті рішень та швидкій адаптації до змін споживчого попиту. Водночас великі агротуристичні комплекси формують більш розвинуту систему управління, що включає окремі підрозділи, зокрема відділи обслуговування клієнтів, маркетингу, фінансів та управління ресурсами.

Представлена таблиця 2.4. відображає узагальнену структурно-аналітичні особливості організаційно-економічного функціонування агросадиб у сегменті сільського зеленого туризму. Вона систематизує ключові кількісні та якісні показники, що характеризують кадрове забезпечення, сезонну динаміку попиту, фінансову результативність, структуру витрат, рівень діджиталізації управлінських процесів, а також доступність зовнішніх джерел фінансування.

Таблиця 2.4. Структурно-аналітичні особливості організаційно-економічного функціонування агросадиб у сфер сільського зеленого туризму

Компонент	Цифрові показники	Примітки
Персонал	1–3 особи	Здебільшого члени родини
Сезонна завантаженість	До 70% улітку	Зима — мінімальна активність
Партнери	до 5+	Постачальники, громади, туроператори
Цифровізація	70% мають онлайн-присутність	Сайт або соцмережі
Середній дохід	15 000–40 000 грн/міс	Залежить від сезону та регіону
Добова вартість	600–800 грн	З харчуванням і побутом
Додаткові послуги	30–50% доходу	Апітерапія, дегустації тощо
Державна підтримка	<5% садиб	Мінімальне охоплення
Гранти/кооперація	до 100 000 грн	Потенційні можливості
Сімейна модель	до 30 тис. грн/міс	2 працівники
Агротуркомплекс	50–100 тис. грн/міс	5–10 працівників

Джерело: складено та розраховано автором на основі статистичних даних [13]

Рациональне планування ресурсів має ключове значення для сталого розвитку підприємств, що працюють у сільському туризмі. Воно передбачає аналіз наявних природних ресурсів: землі, водних об'єктів, флори та фауни. Наприклад, фермерські господарства визначають, які культури доцільніше вирощувати для задоволення туристичних потреб при одночасному збереженні екологічної рівноваги. Крім того, важливим є залучення кваліфікованого персоналу, здатного забезпечити високий рівень сервісу. Одним зі способів є навчання місцевих мешканців, що сприяє підвищенню якості обслуговування та

збереженню культурної ідентичності регіону. Бюджетне планування також є невід'ємною частиною діяльності, що охоплює витрати на маркетинг, технічне обслуговування, утримання інфраструктури та інші операційні витрати. Підприємствам варто шукати шляхи залучення зовнішніх інвестицій або участі в грантових програмах для підтримки та розширення бізнесу.

Таблиця 2.5. демонструє розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Серед сильних сторін – природно-рекреаційний потенціал, культурна спадщина, гостинність населення та доступність послуг. Проте слабкими сторонами залишаються: відсутність правової бази, неофіційний характер діяльності, низька кваліфікація кадрів та слабка інфраструктура.

До можливостей розвитку відносяться залучення іноземних туристів, створення туристичних кластерів, грантова підтримка й цифровізація. Водночас загрози включають воєнні ризики, еміграцію молоді, деградацію довкілля та зниження якості послуг.

Таблиця 2.5. SWOT- аналіз сільського зеленого туризму в Україні

Сильні сторони	Слабкі сторони	Можливості	Загрози
Високий природно-рекреаційний потенціал (гори, ліси, річки, чисте повітря)	Відсутність чіткої правової бази для агросадиб	Залучення іноземних туристів	Ескалація війни і ризики безпеки
Низькі витрати на запуск садиби (власні ресурси господарів)	Переважає неофіційного сектора діяльності	Розвиток екологічного, етно- та гастрономічного туризму	Втрата туристично привабливих територій
Наявність культурної спадщини та традицій	Недостатній рівень кваліфікації персоналу	Створення туристичних кластерів з локальними виробниками	Еміграція молоді з села
Гостинність населення та доступність послуг	Слабка інфраструктура (транспорт, інтернет, медпослуги)	Можливість отримання грантів (ЄС, USAID, GIZ тощо)	Зниження довіри через неякісні послуги
Високий внутрішній попит на відпочинок у селі	Обмежений доступ до державного фінансування та інвестицій	Використання цифрових платформ для бронювання та реклами	Виснаження природних ресурсів, забруднення довкілля

Джерело: складено на основі [45]

Активне залучення місцевих громад до туристичної діяльності суттєво підвищує ефективність сільського зеленого туризму. Співпраця з місцевими підприємцями, виробниками сільськогосподарської продукції, ремісниками та митцями дозволяє створити автентичний туристичний продукт. Така взаємодія не тільки розширює економічні можливості місцевих жителів через створення робочих місць, але й дає туристам змогу ближче ознайомитись із культурними традиціями регіону. До того ж, інвестиції підприємств у розвиток інфраструктури та підтримку соціальних ініціатив позитивно впливають на загальний добробут громад.

Отже, організаційно-економічні засади діяльності в сільському зеленому туризмі сприяють ефективному управлінню підприємствами, забезпеченню стійкого використання ресурсів та формуванню міцних зв'язків із місцевим населенням. Це не лише підвищує конкурентоспроможність бізнесу, а й сприяє сталому розвитку сільських територій загалом. У таблиці 2.6. зображено категорії, зміст та приклади оцінки організаційно-економічних аспектів планування в сільському зеленому туризмі.

Таблиця 2.6. Планування та організація діяльності аграрного підприємства

Категорія	Зміст / Приклади
Мета планування	Стратегічна модель діяльності, оптимізація ресурсів, досягнення прибутковості
Організаційні аспекти	- Управлінська структура (родинна/розділена)- Розподіл обов'язків- Сезонність попиту- Стандарти сервісу
Фінансове планування	- Облік витрат (проживання, харчування, реклама)- Доходи (основні/додаткові послуги)- Податки- Гнучкість
Джерела фінансування	- Державна підтримка- Міжнародні гранти- Локальні ініціативи- Інвестиції
Кооперація	Об'єднання агросадиб для спільного просування послуг, зменшення витрат, формування турпродукту
Цифрові технології	Сайти, соцмережі, електронне бронювання, цифровий маркетинг
Планування ресурсів	- Природні ресурси: земля, вода, ліси- Вирощування культур для туристів- Збереження екологічного балансу
Людські ресурси	- Підготовка кадрів- Навчання місцевого населення- Підвищення якості обслуговування
Участь громади	- Виробники, ремісники, митці- Створення робочих місць- Культурна автентика- Соціальні ініціативи

Типи підприємств	- Сімейні господарства (гнучкість, швидке реагування)- Великі комплекси (підрозділи, спеціалізація)
Сталий розвиток	- Баланс економіки та екології- Соціальні інвестиції- Збереження традицій

Джерело: складено на основі [36]

Планування ресурсів є надзвичайно важливим етапом для забезпечення успішної роботи підприємств у сфері сільського зеленого туризму. Грамотне використання ресурсної бази дає змогу не лише задовольнити потреби туристів, а й забезпечити довготривалу екологічну та економічну стійкість діяльності.

Насамперед варто звернути увагу на природні ресурси. Підприємство повинно провести ретельну оцінку наявних природних багатств, зокрема земельних ділянок, водних ресурсів, флори та фауни. Наприклад, фермерські господарства можуть планувати вирощування певних сільськогосподарських культур, які будуть цікаві для туристів і водночас сприятимуть збереженню природного середовища. Такий підхід дозволяє гармонійно поєднувати економічні цілі із принципами екологічної відповідальності.

Не менш важливим є планування людських ресурсів. Для надання якісних послуг потрібно залучати кваліфікований персонал, здатний забезпечити високий рівень сервісу. У цьому контексті особливу роль відіграє підготовка та навчання місцевого населення. Навчальні програми можуть допомогти місцевим жителям опанувати необхідні навички у сфері туризму, підвищити рівень обслуговування гостей, а також сприяти популяризації місцевої культури та традицій. Завдяки цьому туристи отримують автентичний досвід, а громади мають можливість розширити свої економічні можливості.

Таким чином, комплексне планування природних і людських ресурсів є запорукою успішної, стійкої та конкурентоспроможної діяльності у сфері сільського зеленого туризму.

Розвиток сільського зеленого туризму безпосередньо залежить від активного залучення місцевого населення та ефективного використання його ресурсного потенціалу. Взаємодія з громадами є запорукою створення

унікального туристичного продукту та сприяє сталому соціально-економічному розвитку сільських територій.

Одним із провідних напрямів такої співпраці є налагодження контактів із місцевими підприємцями. Партнерство з виробниками харчової продукції, ремісниками та митцями дозволяє сформувати автентичні пропозиції для туристів, що підвищує привабливість регіону для гостей. Залучення представників місцевого бізнесу до туристичних проєктів допомагає акцентувати увагу на культурних особливостях території та створює конкурентні переваги.

Важливим елементом також є участь місцевих жителів у процесах обслуговування туристів. Це сприяє відкриттю нових робочих місць, підвищенню рівня зайнятості у сільській місцевості й дає змогу відвідувачам краще зрозуміти місцеві традиції, побут і культуру. Завдяки цьому туристичні враження стають більш насиченими та справжніми.

Отже, тісна співпраця з місцевими громадами є важливою умовою успішної діяльності у сфері сільського зеленого туризму. Вона не лише сприяє зростанню економічних показників підприємств, а й забезпечує гармонійний розвиток регіону в цілому.

2.4. Стан охорони навколишнього середовища

В умовах сучасного розвитку суспільства питання збереження довкілля виходить на перший план. Екологічні виклики дедалі більше впливають на життя людей, їхнє здоров'я та економічні процеси. Якість навколишнього середовища визначає можливості сталого розвитку та безпечного існування прийдешніх поколінь. Проблеми забруднення атмосфери, водних ресурсів, ґрунтів, скорочення біорізноманіття та виснаження природних багатств набувають загрозливих масштабів, у тому числі в Україні.

Попри зусилля держави у сфері екологічної безпеки, стан охорони природи залишається далеким від бажаного. Серед основних причин можна виокремити обмежене фінансування природоохоронних заходів, недосконалість контролюючих механізмів та низьку екологічну обізнаність населення.

Особливого значення набуває захист природного середовища у сільських регіонах, де зосереджені важливі екологічні ресурси — ліси, річки, орні землі. Проте через інтенсивну господарську діяльність часто порушується природна рівновага, що вимагає запровадження екологічно дружніх практик, таких як розвиток сільського зеленого туризму, який сприяє охороні довкілля та популяризації природоорієнтованого способу життя.

На загальнодержавному рівні здійснюються кроки щодо охорони природи: створюються національні парки, зони природоохоронного призначення, реалізуються просвітницькі програми для підвищення рівня екологічної культури серед громадян. Водночас їхня ефективність залишається недостатньою без активної участі громадськості, бізнес-структур і міжнародних партнерів.

Таким чином, нинішній стан охорони навколишнього середовища потребує системного підходу, який об'єднує зусилля держави, суспільства та приватного сектору задля збереження природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки на довготривалу перспективу. У таблиці 2.7. описано стан охорони праці у навколишньому середовищі у сільському зеленому туризмі.

Таблиця 2.7. Комплексна характеристика умов сталого розвитку сільського туризму

Категорія	Опис
Загальний стан довкілля в Україні	- Екологічні виклики впливають на здоров'я людей і економіку- Забруднення повітря, води, ґрунтів, втрата біорізноманіття- Обмежене фінансування, слабкий контроль, низька екологічна обізнаність населення
Екологічна ситуація в сільських регіонах	- Ліси, річки, орні землі – важливі ресурси- Господарська діяльність порушує екобаланс- Потрібне впровадження екологічних практик
Роль сільського туризму	- Підвищує екологічну стійкість територій- Популяризує екожиття, формує екосвідомість- Вимагає дотримання природоохоронних стандартів
Загальнодержавні ініціативи	- Створення нацпарків, охоронних зон- Освітні програми з екології- Недостатня ефективність без залучення громади, бізнесу та партнерів
Загрози через туризм	- Надмірне навантаження на природу через інфраструктуру- Підвищене споживання ресурсів і транспортна активність

Рекомендації	- Регулювання діяльності в туризмі- Пріоритет екологічних стандартів у плануванні
Природно-культурний потенціал України	- 15% території займають рекреаційні зони- Багато музеїв, храмів, фольклорних центрів- 30 нац- і регіональних парків, понад 400 джерел мінеральних вод
Роль сільських територій	- 69,3% площі – сільські регіони- 6,3 млн приватних житлових будинків- Значна частина ресурсів – у селах і лісах
Соціальний аспект	- 6,4 млн працездатного сільського населення- Понад пів мільйона безробітних, $\approx$ 3 млн незайнятих- Туризм – шлях до зайнятості
Культурна привабливість	- Архітектурні пам'ятки, ремесла, обряди, традиції- Українська кухня, народний одяг, побутові музеї
Висновок	- Розвиток сільського зеленого туризму можливий за умов екологічної відповідальності та сталого підходу

Джерело: складено та розраховано з даними [3;10;21]

Сільський зелений туризм відіграє важливу роль у збереженні природного середовища, оскільки його розвиток безпосередньо пов'язаний з екологічною стійкістю територій. Саме довкілля, ландшафти, чисте повітря та природна краса сільських регіонів є головними чинниками привабливості для туристів. Тому стан охорони навколишнього середовища в цій сфері набуває особливої актуальності.

Підприємства, що працюють у сфері сільського туризму, зобов'язані враховувати екологічні аспекти своєї діяльності, зокрема дотримання норм природокористування, охорону біорізноманіття, раціональне використання водних і земельних ресурсів. Це передбачає застосування екологічно чистих технологій у сільському господарстві, мінімізацію відходів та популяризацію практик енергоефективності серед мешканців і гостей.

Особливу увагу варто приділяти формуванню екологічної свідомості як серед туристів, так і серед місцевого населення. Інформаційні кампанії, екскурсії природоохоронного спрямування, знайомство з екофермами сприяють поширенню знань про важливість збереження природи та формуванню відповідального ставлення до довкілля.

Однак, незважаючи на потенціал, у деяких випадках розширення туристичної інфраструктури може призводити до порушення екологічного балансу. Збільшення кількості туристів, використання транспорту, надмірне

споживання природних ресурсів — усе це може створювати екологічне навантаження. Тому надзвичайно важливо забезпечити ефективне регулювання діяльності у сфері сільського зеленого туризму на місцевому та державному рівнях.

Підсумовуючи, слід зазначити, що охорона навколишнього середовища у сфері сільського зеленого туризму має бути не лише обов'язком, але й стратегічною метою. Лише за умови дотримання екологічних принципів можна забезпечити сталий розвиток галузі, який буде сприятливим і для природи, і для місцевих громад.

Екологічні ідеї, які набули значної популярності у країнах Західної цивілізації, активно інтегруються і в туристичну галузь. Сучасний етап розвитку української економіки характеризується появою нових напрямів підприємницької діяльності, включаючи аграрний сектор. Проте для ефективного функціонування сільського підприємництва необхідно стимулювати як традиційне сільськогосподарське виробництво, так і альтернативні види діяльності. У цьому контексті Україна має значний потенціал у сфері туризму та рекреації.

Понад 15 % території країни займають курортні, рекреаційні, гірські та приморські зони, зелені масиви уздовж Дніпра, які вирізняються чистим повітрям, прозорими річками, мальовничими ландшафтами та автентичними традиціями. У багатьох регіонах збережено фольклор, діють музеї, старовинні церкви та архітектурні пам'ятки. Близько 500 населених пунктів мають унікальну історико-культурну цінність, а держава забезпечує охорону приблизно 30 національних і регіональних парків та садіб видатних українських діячів.

Окрему увагу привертають природні лікувальні ресурси: в Україні нараховується понад 400 джерел мінеральних вод і понад 100 родовищ лікувальних грязей, деякі з яких мають унікальні властивості навіть за європейськими стандартами. Значна частина цих багатств розташована на сільських територіях, що займають 69,3 % площі країни, а також у лісових масивах, які охоплюють 17,2 % її території. У сільських регіонах налічується 6,3

мільйона житлових будинків, причому 98 % з них знаходяться у приватній власності. (Дані вказані до повномасштабного вторгнення Росії у 2022 р.)

Щорічно у селах України проживає близько 6,4 мільйона осіб працездатного віку, серед яких понад пів мільйона є офіційно зареєстрованими безробітними, а ще близько трьох мільйонів належать до незайнятого населення. Туристичну привабливість сільської місцевості підсилюють численні історико-культурні об'єкти: пам'ятки архітектури, археології, етнографії, культурні заклади та виставки. Окрім цього, велике значення мають традиційні сільські промисли і звичаї, такі як хліборобські обряди (привітання хлібом-сіллю, свято обжинків), ремесла (плетіння з лози, бондарство, гутництво, кушнірство), народне будівництво (хатини, млини, церкви), а також національні кухні та традиційний український одяг.

Таким чином, багатий природний та культурний потенціал сільських територій України створює унікальні можливості для розвитку сільського зеленого туризму на основі принципів збереження навколишнього середовища та сталого розвитку.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПЛАНУАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ У ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

3.1. Концепція сталого розвитку сільського зеленого туризму

Сталий розвиток є однією з провідних ідей сучасної економічної та соціальної політики, що спрямована на забезпечення гармонійної взаємодії між економікою, суспільством та навколишнім середовищем. У сфері сільського зеленого туризму ця концепція має особливе значення, оскільки саме природа та культурна автентичність сільських регіонів виступають головними ресурсами для розвитку туристичної діяльності.

Під сталим розвитком сільського зеленого туризму розуміють такий підхід до організації туристичної діяльності, який одночасно задовольняє економічні інтереси місцевого населення, сприяє збереженню природних ресурсів та підтримує традиційний уклад життя громади. Це означає, що розвиток туризму має базуватися на принципах мінімального впливу на екосистеми, використанні відновлюваних ресурсів, стимулюванні місцевого виробництва та залученні громади до процесу прийняття рішень.

Одним із важливих аспектів сталого туризму є екологічна відповідальність. Підприємства, що займаються сільським зеленим туризмом, повинні впроваджувати практики, які мінімізують негативний вплив на природу: використовувати екологічно чисті технології, ефективно управляти відходами, раціонально використовувати воду та енергію. Туристи, своєю чергою, мають бути проінформовані про правила поведінки на природних територіях, про необхідність поваги до культурної спадщини та традицій місцевих громад.

Соціальна складова сталого розвитку полягає у підвищенні добробуту сільських мешканців. Туризм створює можливості для розвитку малого бізнесу, підвищення рівня зайнятості, збереження традиційних ремесел та ремеслового виробництва. Завдяки розвитку сільського зеленого туризму місцеві жителі отримують додаткові джерела доходу, що сприяє зменшенню міграції до міст та активізації життя у сільських регіонах.

Не менш важливим є економічний аспект сталого розвитку. Ефективна туристична діяльність повинна сприяти зростанню доходів місцевих громад, створенню умов для інвестицій у сільські території, розвитку інфраструктури та покращенню якості життя населення. При цьому особливу увагу необхідно приділяти диверсифікації економіки села, щоб зменшити залежність лише від аграрного сектору.

Загалом концепція сталого розвитку сільського зеленого туризму спрямована на досягнення балансу між економічними вигодами, соціальними потребами та збереженням природного середовища. Її реалізація є передумовою для забезпечення довготривалої конкурентоспроможності сільських регіонів України, підвищення якості життя місцевих громад та збереження унікальної культурної спадщини для майбутніх поколінь. Для більш наочного відображення основних складових сталого розвитку сільського зеленого туризму розроблено відповідну схему (рис.3.1).

Концепція сталого розвитку сільського зеленого туризму передбачає три основні напрями діяльності: екологічну відповідальність, соціальний добробут і інституційну підтримку.

Під екологічною відповідальністю розуміється застосування екологічно чистих технологій, раціональне використання природних ресурсів, а також інформування туристів щодо правил поведінки на природоохоронних територіях та важливості збереження довкілля. Ці заходи сприяють мінімізації шкоди навколишньому середовищу та формуванню екологічної свідомості серед населення і гостей регіону.

Соціальний добробут, у свою чергу, включає підтримку розвитку малого бізнесу, збереження традиційних ремесел, а також сприяння підвищенню зайнятості місцевого населення. Розвиток сільського туризму на основі принципів сталості дозволяє створювати нові можливості для економічного зростання та соціальної інтеграції сільських громад.

Інституційна підтримка є важливою складовою забезпечення сталого розвитку галузі. Вона охоплює формування ефективної нормативно-правової

бази, надання фінансування, реалізацію програм екологічної та туристичної освіти, а також активну популяризацію ідей сталого туризму серед широких верств населення.

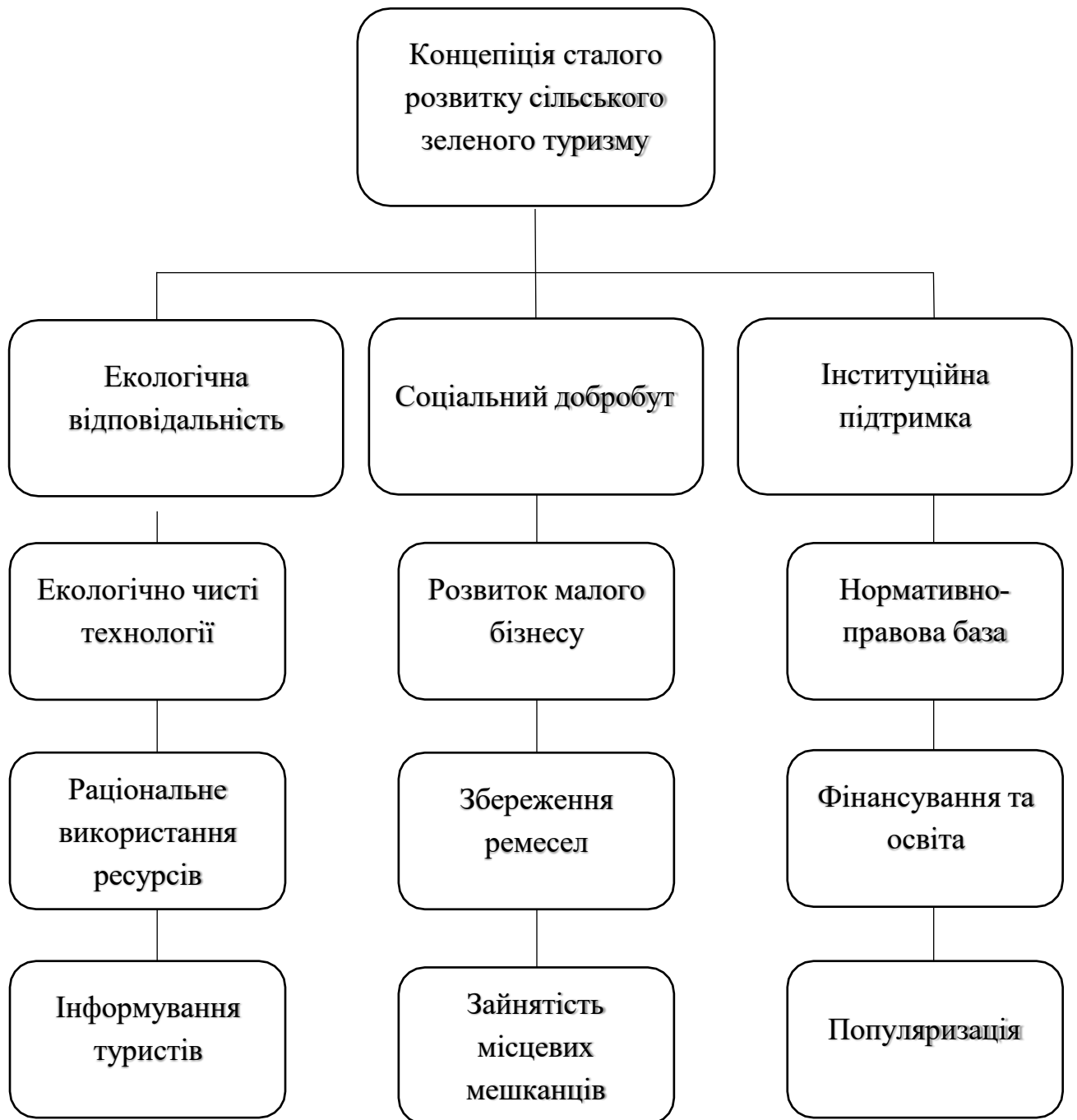

Рис. 3.1. Концепція сталого розвитку

Джерело: створено автором на основі [5]

Концепція сталого розвитку сільського зеленого туризму орієнтована на досягнення рівноваги між економічними потребами, соціальними інтересами місцевих громад та завданнями охорони навколишнього середовища. Її основою є ідея цілісного розвитку територій через раціональне використання природних

ресурсів, підтримку культурної ідентичності регіонів та активне залучення населення до туристичної діяльності.

Ключовими елементами реалізації сталого розвитку у цій сфері є впровадження екологічно безпечних технологій, підвищення рівня екологічної обізнаності громадськості, підтримка малого та середнього бізнесу, збереження традиційних ремесел і сприяння зайнятості у сільських населених пунктах. Значущу роль також відіграє інституційна підтримка, яка включає розробку дієвих правових механізмів, надання фінансової допомоги та розвиток освітніх проектів.

У підсумку, впровадження принципів сталого розвитку в практику сільського зеленого туризму забезпечує не лише економічне зростання сільських регіонів, а й сприяє збереженню природного довкілля та культурної спадщини для майбутніх поколінь. Сталий туризм перетворюється на важливий чинник формування конкурентоспроможних, екологічно сталих та соціально відповідальних сільських спільнот.

3.2. Сучасні підходи до планування туристичних продуктів у сільському туризмі

У сучасних умовах розвитку туристичної індустрії планування туристичних продуктів у сфері сільського туризму набуває особливого значення. Від правильності вибору концепції, врахування особливостей території та запитів цільової аудиторії залежить успішність діяльності підприємств, що працюють у цій галузі.

Сучасні підходи до планування туристичних продуктів базуються на концепції сталого розвитку, маркетингових дослідженнях ринку, індивідуалізації пропозицій та інноваціях. Планування починається із комплексного аналізу природних, культурних, історичних і соціально-економічних ресурсів сільської місцевості. Це дозволяє визначити унікальні характеристики території, які можуть бути використані для створення конкурентоспроможного продукту.

Одним із пріоритетних підходів є орієнтація на унікальність місцевого туристичного продукту. Пропозиція повинна підкреслювати автентичність села, включати елементи народних ремесел, традиційної кухні, обрядів, а також природні атракції — ліси, озера, гори, річки. Важливим є створення інтерактивного досвіду для туристів через участь у майстер-класах, сільськогосподарських роботах, народних святкуваннях тощо.

Ще одним сучасним підходом є диверсифікація послуг. Сільський туризм сьогодні пропонує не лише проживання у приватних садибах, а й організацію активного відпочинку (пішохідні маршрути, велотури, риболовля, кінні прогулянки), агротуризм (участь у фермерських процесах), еко-туризм (відпочинок у природних умовах з мінімальним втручанням у середовище) та культурно-пізнавальні тури.

При плануванні туристичного продукту велике значення має маркетингова стратегія, яка передбачає вивчення попиту, сегментування ринку, розробку бренду території та ефективне просування пропозицій через сучасні комунікаційні канали: соціальні мережі, сайти бронювання, платформи електронної комерції.

Інноваційні технології також відіграють важливу роль у сучасному плануванні. Використання цифрових платформ для бронювання, віртуальних турів, мобільних додатків для навігації або знайомства з місцевістю значно підвищує привабливість туристичного продукту та розширює цільову аудиторію.

Особливу увагу варто приділити стійкості продукту: планування має передбачати захист природного середовища, враховувати потреби місцевого населення та створювати довгострокові перспективи розвитку регіону.

Таким чином, сучасне планування туристичних продуктів у сільському туризмі базується на поєднанні традиційних цінностей і інноваційних підходів, орієнтації на сталий розвиток, глибокому аналізу ресурсного потенціалу території та активному залученні місцевої громади. Лише комплексний підхід дозволяє створити привабливі, конкурентоспроможні та довготривалі

туристичні продукти, здатні задовольнити потреби сучасних туристів і сприяти розвитку сільських регіонів.

Більшість учасників процесу планування зазвичай акцентують увагу на його фінальному результаті — готовому плані. Водночас інтерактивний підхід пропонує інше бачення: справжня цінність полягає не в самому документі, а у процесі планування. Відповідно до цієї концепції, основна користь виникає саме через активну участь у плануванні.

Прихильники інтерактивного підходу, яких інколи також називають проактивістами, не прагнуть відновити минулі стани, не задовольняються існуючим положенням справ і не приймають майбутнє як задану реальність. На перший погляд може скластися враження, що інтерактивісти мають на меті підкорити світ, проте це не відповідає їхній філософії. Вони переконані, що більша частина майбутнього залишається поза межами людського контролю. Тому головне завдання — сконцентрувати зусилля на формуванні власного майбутнього у межах ширшого глобального контексту.

На основі такого розуміння виникає інтерактивна концепція планування, яка розглядає цей процес як проектування бажаного образу майбутнього та пошук ефективних шляхів його досягнення.

Залучення працівників до процесу планування сприяє їхньому професійному розвитку. Крім того, участь дозволяє глибше зрозуміти внутрішні процеси організації та більш ефективно працювати на досягнення її стратегічних цілей, що у підсумку стимулює загальний розвиток організації.

Принцип залучення безпосередньо впливає на методи інтерактивного планування. Зокрема, він передбачає, що ефективне планування можливе тільки тоді, коли особа планує для себе самостійно. Набагато краще складати власні плани, навіть якщо вони мають недоліки, ніж слідувати ідеально підготовленим планам, створеним іншими.

Ця ідея впливає із розуміння сутності розвитку: розширення власних прагнень і здатності задовольняти як свої потреби, так і потреби інших. Планування, здійснене сторонніми особами, не може ефективно сприяти

зростанню особистих можливостей; таку здатність забезпечує лише самостійна участь у плануванні.

У контексті інтерактивного підходу процес розробки планів не передається на аутсорсинг окремим підрозділам, внутрішнім чи зовнішнім, для подальшого погодження керівництвом. Навпаки, керівники самі активно залучаються до планування, що стає однією з ключових функцій їхньої управлінської діяльності.

Сучасні підходи до планування туристичних продуктів у сільському туризмі базуються на принципах сталого розвитку, орієнтації на унікальність території, диверсифікації послуг та широкому застосуванні інноваційних технологій. Успішне планування передбачає не лише глибокий аналіз природних, культурних та соціальних ресурсів, а й активне залучення місцевого населення до створення туристичних пропозицій.

Особлива увага приділяється формуванню автентичного туристичного досвіду через інтеграцію елементів традиційної культури, ремесел, національної кухні та обрядів. Водночас ефективне планування неможливе без розробки якісної маркетингової стратегії, використання цифрових технологій для просування продукту та забезпечення стійкості розвитку регіону.

Таким чином, сучасний підхід до створення туристичних продуктів у сільському туризмі є комплексним і спрямованим на довгострокову перспективу. Він дозволяє не тільки підвищити привабливість сільських територій для туристів, але й сприяє економічному зростанню, соціальному розвитку громад та збереженню природного середовища.

3.3. Нові можливості та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні

Українське село вирізняється надзвичайно багатою історико-архітектурною спадщиною, унікальною культурою, самобутнім способом життя, мальовничими природними ландшафтами та цінними рекреаційними ресурсами. Сільські населені пункти мають значний фонд індивідуального житла та славляться працьовитими, гостинними мешканцями. Водночас однією з

актуальних проблем сільської місцевості є надлишок робочої сили, що постійно зростає.

З огляду на нестачу інвестицій у створення нових робочих місць у селах, на державному рівні необхідно більше уваги приділяти розвитку тих галузей, які не вимагають великих фінансових вкладень. Однією з таких перспективних сфер є сільський туризм, що має давні традиції в Україні. Здавна у селах з розвиненою рекреаційною інфраструктурою активно приймали відпочиваючих, особливо в тих, що розташовані поблизу річок, морських узбереж або в гірських регіонах.

В Україні наявні всі необхідні умови для розвитку сільського туризму як особливої форми підсобної господарської діяльності, що базується на використанні природного та культурного потенціалу територій. Така діяльність розглядається також як один із видів малого підприємництва, що сприяє вирішенню проблеми зайнятості, підвищенню добробуту сільського населення та більш ефективному використанню природних і культурних ресурсів регіону.

Розвиток відпочинку в сільській місцевості має реальні перспективи державної підтримки і позитивно впливає на соціально-економічний стан сільських територій. Сільський туризм виступає важливим чинником стабільного зростання бюджетних надходжень та стимулює розвиток суміжних галузей економіки, таких як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво й сільське господарство.

Сільський туризм в Україні, зберігаючи етнографічну унікальність, має стати явищем національного масштабу.

Насамперед він сприяє відродженню та розвитку традиційної культури, включно з народною архітектурою, мистецтвом і ремеслами — усім тим, що формує автентичний місцевий колорит і, поряд із природними рекреаційними ресурсами, є потужним чинником туристичної привабливості.

Крім того, завдяки сільському відпочинку жителі урбанізованих регіонів, де домінує масова культура, отримують можливість ближче познайомитися з автентичними українськими традиціями.

Важливо й те, що етнокультурна спадщина сільських територій є представницькою візитівкою України для світу та приваблює іноземних туристів. У зв'язку з цим передумовою ефективного розвитку відпочинку в сільських етнографічних регіонах слід вважати створення ідеології, спрямованої на відродження і популяризацію традиційної культури — від господарських звичаїв до духовних надбань. Саме ці елементи мають стати основою привабливості індивідуального туризму в етнографічних районах України.

Турист, який приїжджає відпочивати у сільську місцевість, очікує насолоджуватися красою природи. Саме тому ландшафти села мають бути привабливими й доглянутими. Сільські громади повинні дотримуватися санітарно-гігієнічних норм проживання, піклуватися про чистоту територій, утримання будинків, вулиць, садів і громадських об'єктів у належному стані. Важливо також забезпечувати озеленення територій та ефективно використовувати вільні площі, орієнтуючись на потреби відпочивальників.

Одним із визначальних елементів туристичної пропозиції є комфортні умови проживання. Вони мають гарантувати зручний нічліг, належні умови для особистої гігієни та забезпечення повноцінного харчування. Господарям слід орієнтуватися на стандарти категоризації сільських садиб, розроблені Українською спілкою сприяння розвитку сільського зеленого туризму. Отримання відповідної категорії дозволяє рекламувати житло через офіційні канали Спілки, що позитивно вплине на попит і рівень доходів господарів.

Переважає більшість господарів пропонують послугу харчування, використовуючи продукти власного виробництва. Окреме приготування їжі для туристів необов'язкове, адже спільне харчування є однією з особливостей автентичного сільського відпочинку.

Водночас багато туристів відзначають нестачу інформації про можливості відпочинку у селі. Саме тому важливим фактором якості туристичного сервісу є наявність інформаційних знаків на під'їзних дорогах, біля садиб та в самих садибах.

Необхідно доносити до свідомості місцевих мешканців важливість розвитку туристичної діяльності для зміцнення їхніх особистих (фермерських) господарств. Активна участь у прийомі туристів стимулює селян відповідальніше ставитися до збереження сільських ландшафтів і чистоти навколишнього середовища. Крім того, сільський туризм може стати додатковим джерелом доходу для лісового господарства.

Хоча традиції сільського відпочинку в Україні, особливо у Карпатському регіоні, мають глибоке коріння, майбутнє цього напрямку ще остаточно не визначене. Сьогодні залишається відкритим питання: чи стане сільський туризм повноцінною частиною національного туристичного ринку і чи зможе він досягти рівня, коли кількість туристів у сільських садибах становитиме 15–20 % загальної кількості туристів, як це спостерігається у Франції.

Можливі як песимістичні, так і оптимістичні сценарії розвитку. За відсутності дієвої державної підтримки сільський туризм може залишитися малорозвиненим, без належної організаційної структури та активної маркетингової стратегії. Водночас, згідно з оптимістичними прогнозами, сільський туризм, наприклад у Карпатах, має потенціал стати потужним сегментом ринку, залучаючи від 35 до 45 % усіх туристичних потоків регіону.

Водночас, упродовж останніх років рекламні кампанії, що проводилися за участю мас-медіа, більше акцентували увагу на привабливих образах села, ніж на цільовій роботі з конкретними групами міського населення чи на висвітленні технологічних та економічних аспектів організації такого виду відпочинку. Тому виникає потреба в розширенні підходів до пошуку нових прихильників сільського туризму та якнайшвидшому створенні дієвого механізму, який би сприяв залученню реальних туристів у села нашого регіону. Краєвиди у Карпатському регіоні зображенні на (рис. 3.2.).

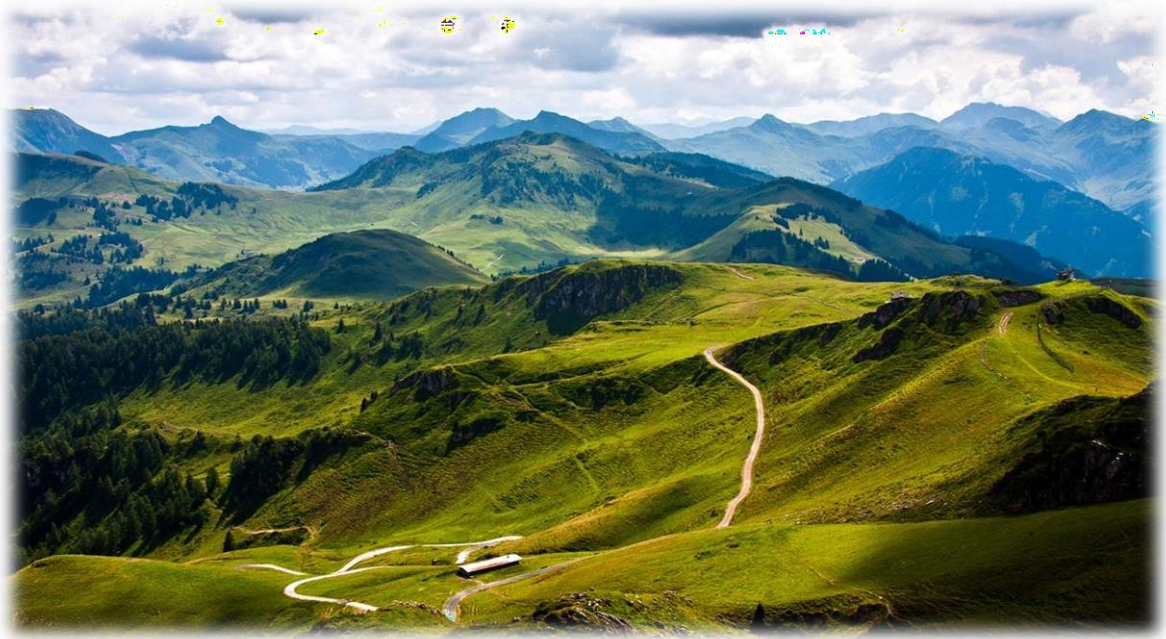

Рис. 3.2. Краєвиди у Карпатському регіоні у село Випчина.

Джерело: [42]

Щодо міжнародного іміджу сільського туризму в Україні, то він залишається неоднозначним. З одного боку, наша держава традиційно сприймається як аграрна країна, яка є однією з основних "житниць" Європи, зі збереженим сільським способом життя, багатою культурною спадщиною, незайманими природними ландшафтами та гостинним населенням. З іншого боку, іноземних туристів стримує відносно низький рівень комфорту житлового фонду, слабка технічна оснащеність сільських садиб, недостатній рівень інфраструктури сіл та обмежений спектр можливостей для активного відпочинку й розваг.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ

4.1. Аналіз стану охорони праці і заходи покращення виробничої санітарії і гігієни праці у сільському зеленому туризмі

Сільський зелений туризм, як форма рекреаційної діяльності на базі сільської місцевості, має свої специфічні вимоги до організації охорони праці та дотримання санітарно-гігієнічних норм. Оскільки така діяльність нерідко поєднує надання туристичних послуг із аграрною працею та доглядом за тваринами, надзвичайно важливо створити безпечні умови для працівників і гостей.

Однією з ключових характеристик праці в цій сфері є її залежність від природних умов. Робота на відкритому повітрі піддає працівників впливу погодних факторів — надмірної спеки, дощів, вітрів чи холодів. Нехтування заходами безпеки може призводити до травматизму внаслідок падінь, переохолодження чи теплового удару. Тому важливо дотримуватись норм охорони праці, що передбачають відповідний одяг, регулярні перерви, створення укриттів від несприятливих погодних умов та постійний моніторинг фізичного стану працівників.

Ще одним фактором ризику є взаємодія з домашніми та сільськогосподарськими тваринами. Порушення правил безпеки під час догляду за тваринами може стати причиною серйозних травм. З метою мінімізації ризиків необхідно забезпечити належне навчання персоналу правилам поведінки з тваринами, організувати робочі процеси так, щоб уникати небезпечних ситуацій.

Особливу увагу слід приділяти безпеці при використанні сільськогосподарської техніки. Невірна експлуатація машин і обладнання часто стає причиною нещасних випадків. Працівники повинні пройти обов'язкове інструктажування, а вся техніка має бути справною та відповідати встановленим стандартам безпеки.

Не менш важливим аспектом є психоемоційний стан працівників, який суттєво впливає на рівень безпеки праці. Сезонність зайнятості, нерегулярність

доходів і фізичні навантаження можуть викликати підвищений стрес, що у свою чергу знижує увагу й збільшує ризики травматизму. Тому важливо підтримувати психологічний комфорт працівників шляхом створення стабільних умов праці, організації відпочинку та стимулювання здорового способу життя.

Охорона праці в сільському туризмі також тісно пов'язана із санітарно-гігієнічними умовами. Чистота житлових і господарських приміщень, регулярне прибирання, безпечне зберігання продуктів харчування, забезпечення доступу до чистої питної води — обов'язкові вимоги, які мають бути дотримані для безпеки як працівників, так і туристів.

Отже, забезпечення охорони праці та виробничої санітарії у сільському зеленому туризмі має базуватися на комплексному підході. Він повинен включати профілактичні заходи, регулярні інструктажі, підвищення обізнаності працівників щодо ризиків, організацію гідних умов праці, а також системну турботу про здоров'я фізичне і психологічне. Відповідальне ставлення до цих питань сприятиме не лише безпеці персоналу та туристів, а й підвищенню репутації туристичних садиб і загальній привабливості сільського туризму в Україні.

Таблиця 4.1. узагальнює аспекти безпеки праці та добробуту персоналу в умовах сільського зеленого туризму. Вона охоплює як фізичні, так і психоемоційні фактори: умови праці на відкритому повітрі, взаємодію з тваринами, використання техніки, санітарні стандарти, психологічну підтримку та взаємодію з держорганами. Загальна мета — створити безпечне середовище для працівників і гостей агросадиб, підвищити якість послуг і сприяти сталому розвитку.

Таблиця 4.1. Аспекти безпеки праці

Аспект	Характеристика / Заходи
Природні умови праці	Робота на відкритому повітрі; ризики: спека, дощ, холод; потрібен спецодяг, укриття, перерви
Робота з тваринами	Необхідне навчання персоналу; ризики травм; правила безпеки при догляді за тваринами
Сільськогосподарська техніка	Інструктажі, техогляд, дотримання стандартів безпеки

Аспект	Характеристика / Заходи
Психоемоційне навантаження	Стрес через сезонність, нерегулярні доходи; важливість стабільних умов, підтримки, відпочинку
Санітарно-гігієнічні умови	Прибирання, дезінфекція, зберігання продуктів, чиста питна вода
Профілактичні заходи	Інструктажі, навчальні програми, інформування про ризики
Матеріально-технічне забезпечення	Засоби індивідуального захисту (каска, рукавиці, окуляри); укриття на відкритих ділянках
Психологічна підтримка	Програми зниження стресу, мотивація, підвищення ефективності праці
Співпраця з державними органами	Консультації з Держпраці, санітарними службами; адаптація до нових стандартів
Загальна мета	Забезпечення безпеки працівників і туристів, підвищення репутації садіб, сталий розвиток

Джерело: складено на основі [7;18]

Заходи з покращення виробничої санітарії та гігієни праці в сільському зеленому туризмі. Для забезпечення високого рівня охорони праці та виробничої санітарії в сфері сільського зеленого туризму необхідно впровадити низку системних заходів.

Першочергову роль відіграє організація навчальних програм та підвищення кваліфікації персоналу. Регулярне проведення тренінгів з питань охорони праці, правил безпечної роботи з тваринами та експлуатації сільськогосподарської техніки сприяє зменшенню ризиків травматизму та аварійних ситуацій.

Важливим етапом є постійна оцінка ризиків на робочих місцях. Своєчасне виявлення небезпечних чинників і їх усунення дозволяє створити безпечне середовище для працівників та туристів.

Необхідно також приділяти увагу покращенню умов праці. Працівники повинні бути забезпечені засобами індивідуального захисту (касками, рукавицями, захисними окулярами тощо), а на відкритих територіях має бути організоване укриття від сонця, дощу та інших несприятливих погодних явищ.

Щодо виробничої санітарії, слід проводити регулярні санітарно-гігієнічні заходи, включаючи очищення приміщень, дезінфекцію, а також контроль якості

води та харчових продуктів. Забезпечення належного санітарного стану території є критично важливим як для працівників, так і для гостей.

Особливу увагу необхідно приділити підтримці психологічного благополуччя працівників. Впровадження програм психологічної допомоги сприятиме зниженню рівня стресу, підвищенню мотивації та ефективності праці.

Крім того, важливо налагодити співпрацю з місцевими органами охорони праці та санітарно-епідеміологічними службами. Це дозволить отримувати фахові консультації, оперативно впроваджувати сучасні стандарти безпеки та оперативно реагувати на можливі виклики.

Отже, реалізація вказаних заходів сприятиме не лише підвищенню рівня безпеки та комфорту працівників і туристів, а й загальному зміцненню позитивного іміджу сільського зеленого туризму в Україні.

Підвищення рівня охорони праці та виробничої санітарії у сфері сільського зеленого туризму є важливим чинником забезпечення безпечного середовища для працівників і відпочивальників. Комплекс заходів, що включає навчання персоналу, регулярну оцінку ризиків, покращення умов праці, санітарний контроль, психологічну підтримку та співпрацю з місцевими органами влади, дозволяє суттєво зменшити кількість нещасних випадків і професійних захворювань.

Реалізація таких заходів сприяє не лише підвищенню якості обслуговування туристів, але й зміцнює репутацію сільських господарств, підвищує рівень довіри з боку відвідувачів та створює передумови для сталого розвитку туризму в сільській місцевості. Здоров'я працівників, чистота території, безпечні умови праці та належний санітарний стан є основою успішного функціонування сільського зеленого туризму як важливої складової економіки сільських регіонів України.

4.2. Пожежна безпека

Забезпечення належного протипожежного стану на підприємстві є прямою відповідальністю його керівника. Саме він призначає осіб, відповідальних за

пожежну безпеку окремих підрозділів — цехів, дільниць, будівель, а також за технічний стан систем пожежної сигналізації, автоматичних засобів пожежогасіння, протипожежних завіс, водопровідних мереж, димових люків та іншого обладнання, призначеного для запобігання і ліквідації пожеж.

Основу правового регулювання у сфері пожежної безпеки становлять такі документи: Закон України «Про пожежну безпеку», державні стандарти, будівельні норми та правила, а також Правила пожежної безпеки. Ці нормативно-правові акти визначають обов'язки керівництва щодо організації протипожежного захисту об'єктів та забезпечення відповідних заходів безпеки.

Для покращення рівня пожежної безпеки керівництво підприємства має організовувати та контролювати ряд обов'язкових заходів, серед яких:

- Забезпечення дотримання інструкцій з пожежної безпеки як для підприємства загалом, так і для окремих приміщень та дільниць.
- Контроль за виконанням протипожежних заходів особами, відповідальними за безпеку в цехах, майстернях, складах та інших об'єктах.
- Заборона проведення масових заходів у випадках несправності або вимкнення систем пожежогасіння та протипожежних пристроїв.
- Організація діяльності пожежно-технічної комісії та добровільної пожежної дружини.
- Регламентація проведення тимчасових вогневих та інших пожежонебезпечних робіт згідно з відповідними інструкціями.
- Здійснення контролю за станом електромереж та електрообладнання, проведення планово-запобіжних ремонтів і технічного обслуговування.
- Навчання працівників планам евакуації та діям у разі виникнення пожежі.

Таким чином, відповідальна організація роботи з пожежної безпеки на підприємстві є обов'язковою умовою запобігання надзвичайним ситуаціям та забезпечення безпеки життя і здоров'я працівників. Організація пожежної безпеки повинна здійснюватися шляхом впровадження організаційних, технічних та інших заходів, спрямованих на запобігання виникненню пожеж, захист життя і здоров'я людей, мінімізацію матеріальних збитків та зменшення

можливих екологічних наслідків у разі надзвичайної ситуації. Важливо також забезпечити умови для оперативного виклику пожежних підрозділів і ефективного гасіння пожеж.

Відповідальність за дотримання пожежної безпеки в приватних садибах зеленого туризму покладається на їхніх власників, керівників або уповноважених ними осіб, якщо інше не передбачено укладеними договорами.

Порядок пожежної безпеки на підприємстві та в закладах зеленого туризму

1. Відповідальність керівника підприємства:

- Призначає відповідальних осіб за:

- Пожежну безпеку підрозділів (цехів, діляниць, будівель);
- Технічний стан:
 - Систем пожежної сигналізації;
 - Засобів автоматичного пожежогасіння;
 - Протипожежних завіс, димових люків, водопровідних мереж;

2. Правове регулювання:

- Закон України «Про пожежну безпеку»;
- Державні стандарти, будівельні норми та правила;
- Правила пожежної безпеки;

3. Обов'язкові заходи керівництва:

- Дотримання інструкцій з пожежної безпеки;
- Контроль виконання вимог відповідальними особами;
- Заборона масових заходів при несправності систем;
- Організація роботи:
 - Пожежно-технічної комісії;
 - Добровільної пожежної дружини;
- Регламент тимчасових пожежонебезпечних робіт;
- Контроль за електромережами, профілактичні ремонти;
- Навчання евакуації та дій у разі пожежі;

4. Мета організації пожежної безпеки:

- Запобігання пожежам;
- Захист життя, здоров'я, майна;
- Мінімізація матеріальних та екологічних збитків;
- Оперативне реагування на надзвичайні ситуації;

5. Приватні садиби зеленого туризму:

- Відповідальні: власники, керівники, уповноважені особи
- Іноземці зобов'язані:
 - Дотримуватись вимог пожежної безпеки;
 - Обладнувати об'єкти засобами пожежогасіння;
 - Виховувати дітей щодо обережності з вогнем;
 - Повідомляти про пожежу та організовувати евакуацію;
- Інформація про правила — мовами, які розуміють гості;
- Ознайомлення туристів з основними правилами поведінки;

Відповідно до чинних Правил пожежної безпеки в Україні, іноземні громадяни та особи без громадянства, які перебувають на території України, зобов'язані дотримуватись вимог пожежної безпеки, обладнати свої об'єкти первинними засобами пожежогасіння і протипожежним інвентарем, виховувати дітей у дусі обережного поводження з вогнем, своєчасно повідомляти служби пожежної охорони про виникнення пожежі та вживати заходів щодо евакуації людей і збереження майна.

У закладах зеленого туризму — таких як приватні садиби, бази відпочинку та інші подібні об'єкти — де відпочивають іноземці, інформаційні матеріали про правила пожежної безпеки повинні бути надані мовами, якими володіють гості. Усі туристи, що прибувають на відпочинок або для оздоровлення, мають бути обов'язково ознайомлені адміністрацією закладу з основними правилами поведінки у випадку пожежі.

Таким чином, дотримання вимог пожежної безпеки є обов'язковим елементом організації відпочинку в садибах сільського туризму і важливою умовою для гарантування безпеки туристів і працівників.

4.3. Інструкція з охорони праці та пожежної безпеки

Інструкція з охорони праці — це внутрішній регламент підприємства, установи або організації незалежно від форми власності чи напряму діяльності, який визначає обов'язкові до виконання працівниками правила безпеки під час виконання професійних обов'язків на робочих місцях, у виробничих зонах, на території підприємства або в інших місцях згідно з дорученням роботодавця.

Вона регулює вимоги до організації безпечного трудового процесу на робочих місцях, у виробничих приміщеннях, на території підприємства, будівельних майданчиках та інших місцях, де працівники виконують свої обов'язки за дорученням керівництва. Створення таких інструкцій ґрунтується на чинних нормативно-правових актах, а також враховує специфіку виробництва, особливості обладнання, технологічних процесів і потенційні загрози для здоров'я та життя працівників.

Зміст інструкції повинен бути чітко структурований і включати розділи, що охоплюють загальні положення, вимоги безпеки перед початком, під час і після завершення роботи, а також дії у випадках надзвичайних ситуацій. Інструкція з охорони праці є нормативним документом, що визначає вимоги безпеки для конкретної професії або виду робіт. У ній зазначаються можливі небезпечні чинники, порядок безпечної експлуатації обладнання, засоби індивідуального та колективного захисту, а також профілактичні заходи для запобігання виробничим ризикам. Документ підлягає обов'язковому погодженню зі службою охорони праці та юридичним відділом, після чого затверджується наказом керівника підприємства. Інструкція набуває чинності з моменту затвердження та доводиться до працівників під підпис.

Дотримання її положень є обов'язковим для всіх працівників, а порушення може вважатися недотриманням законодавства з охорони праці. Контроль за виконанням інструкції здійснює роботодавець або уповноважена особа. Документ переглядається не рідше ніж один раз на п'ять років, або частіше — у разі змін законодавства, впровадження нових технологій, зміни умов праці або виникнення аварійних ситуацій. Таким чином, інструкція є ключовим елементом

системи охорони праці, забезпечуючи безпеку персоналу та знижуючи виробничі ризики.

Такі інструкції створюються на базі чинних нормативно-правових актів з охорони праці, а також виробничо-технологічної документації, враховуючи специфіку умов роботи та вимоги безпеки, викладені в технічній документації до обладнання, яке використовується на підприємстві.

Документ затверджується керівником організації та є обов'язковим до виконання для працівників відповідних посад чи спеціальностей. Вимоги, викладені в інструкціях, повинні відповідати чинному трудовому законодавству та нормам безпеки.

Усі положення, зазначені в інструкції, мають стосуватись виключно тих норм безпеки, яких працівники повинні суворо дотримуватися. Порухення таких норм прирівнюється до недотримання трудового законодавства й може тягнути за собою відповідальність.

Контроль за дотриманням положень інструкцій з охорони праці покладається на роботодавця.

Кожна інструкція має чітке формулювання назви та умовне позначення. У заголовку стисло зазначається, до якої професії чи виду робіт вона належить (наприклад, «Інструкція з охорони праці для токаря», «Інструкція з безпеки під час виконання сільськогосподарських робіт»).

Зміст інструкцій охоплює загальні положення з охорони праці, а також конкретні вимоги до організації безпечного виконання робіт, які базуються на:

- національному законодавстві, державних стандартах та галузевих нормативних актах;
- аналізі можливих ризиків, які можуть призвести до травм, професійних хвороб, матеріальних збитків або екологічної шкоди;
- вивченні виробничих процесів, професійних особливостей, вимог до технічних засобів і пристроїв, що використовуються;
- ідентифікації шкідливих і небезпечних чинників, характерних для конкретних посад або видів діяльності;

- досвіді з безпечного виконання робіт та виявленні ефективних захисних засобів і методів;
- розгляді причин аварій, нещасних випадків і професійних захворювань, що траплялися раніше.
- Положення з пожежної безпеки становить внутрішній нормативний документ будь-якої організації чи установи незалежно від форми власності, який регламентує обов'язкові дії працівників для забезпечення пожежної безпеки. Основна мета цього документа полягає у запобіганні виникненню пожеж, зменшенні масштабів їх можливих наслідків і чіткій регламентації поведінки персоналу у випадках надзвичайних ситуацій. Інструкція створюється з урахуванням специфіки підприємства, особливостей об'єктів, технологій і обладнання, а також відповідно до чинних нормативно-правових актів.
- Документ містить визначені вимоги щодо безпечного поводження з електроприладами, системами опалення, легкозаймистими речовинами та іншими джерелами потенційної пожежонебезпеки. Також до нього включено правила зберігання матеріалів, експлуатації техніки, порядок використання вогнегасників і пожежного обладнання, алгоритм евакуації персоналу, а також інструкції для працівників у разі виявлення пожежі та повідомлення відповідних служб.
- Затверджує інструкцію керівник підприємства, після чого її зміст доводиться до відома всіх працівників під особистий підпис. Дотримання вимог контролюється спеціально уповноваженою особою або пожежною службою підприємства. Інструкція переглядається не рідше одного разу на три роки або у разі змін у виробництві, впровадження нових технологій чи оновлення законодавства.
- Забезпечення пожежної безпеки є обов'язковим аспектом функціонування об'єктів зеленого туризму, включаючи приватні садиби, бази відпочинку та подібні заклади. Це завдання охоплює організаційні, технічні та профілактичні заходи, що спрямовані на недопущення виникнення пожеж, забезпечення захисту життя і здоров'я людей, зниження матеріальних втрат і

мінімізацію негативних екологічних наслідків. Також важливо створити належні умови для оперативного реагування, включаючи виклик пожежно-рятувальних служб і ефективне гасіння пожеж.

- Відповідальність за дотримання вимог пожежної безпеки в об'єктах зеленого туризму несе власник або керівник садиби, а в окремих випадках — уповноважені ними особи, якщо інше не передбачено угодою. Відповідно до чинних норм українського законодавства, у тому числі «Правил пожежної безпеки в Україні», усі особи, зокрема іноземні громадяни та особи без громадянства, які перебувають на території України, повинні дотримуватися протипожежних вимог, забезпечувати наявність первинних засобів пожежогасіння, проводити профілактичну роботу з дітьми та негайно повідомляти про загоряння до відповідних служб.

- В об'єктах, де перебувають іноземці, обов'язковою є наявність інформаційних матеріалів про правила пожежної безпеки іноземними мовами. Кожен турист має бути проінформований адміністрацією про ключові вимоги щодо протипожежної безпеки. У житлових приміщеннях та спальних корпусах слід розміщувати схеми евакуації, які вказують номери кімнат, шляхи до евакуаційних виходів, розташування вогнегасників та сигналізації, а також супроводжуються короткими інструкціями про дії у випадку пожежі. Окрім цього, повинна бути вивішена пам'ятка з основними правилами пожежної безпеки для відпочивальників.

ВИСНОВКИ

Сільський зелений туризм виступає важливим елементом сталого розвитку сільських регіонів, оскільки об'єднує економічну доцільність, соціальні пріоритети та екологічні вимоги. В умовах адміністративно-територіальної реформи, глобальних змін у підходах до охорони довкілля та посиленого інтересу до локальних туристичних продуктів, ця форма туризму набуває актуальності як інструмент регіонального розвитку та засіб формування екологічно відповідального світогляду місцевих громад.

У межах проведеного дослідження здійснено аналіз теоретичних положень, сучасних стратегій і практичних рішень у сфері планування діяльності агротуристичних об'єктів. Розкрито специфіку сільського туризму, його організаційно-функціональні особливості, вплив на економіку сільських територій, а також окреслено практичні аспекти функціонування в українських реаліях.

Перший розділ містить розгляд теоретико-методологічних основ, зокрема термінологічного апарату, місця агротуризму в системі туристичних послуг, принципів планування та методичних підходів до вивчення галузі. Значну увагу приділено аналізу моделей розвитку сільського туризму в країнах Європейського Союзу.

У другому розділі здійснено оцінку поточного стану сільського зеленого туризму в Україні, з фокусом на західні області. Виділено природно-рекреаційний потенціал регіону, зокрема Карпат, та проаналізовано фактори, що стримують розвиток: інфраструктурні обмеження, недосконалість правового регулювання та дефіцит підтримки з боку держави. Також розглянуто екологічні загрози, пов'язані з інтенсивним використанням природних ресурсів.

У третьому розділі представлено стратегічні орієнтири для вдосконалення планування туристичної діяльності, зокрема концепцію сталого розвитку, інструменти стратегічного управління, кластери, цифровізацію, розвиток локальних брендів, а також маркетингові та логістичні підходи. Запропоновано

заходи з покращення професійної підготовки персоналу та якості туристичних послуг.

Четвертий розділ присвячений питанням безпеки та охорони праці в агротуризмі. Розглянуто необхідність впровадження інструкцій, профілактичних заходів, використання засобів індивідуального захисту та взаємодії з органами державного нагляду, що є запорукою створення безпечного середовища для працівників і відвідувачів.

- Основні результати дипломної роботи:
- Визначено суть і принципи сільського зеленого туризму.
- Проаналізовано досвід Європи та стан туризму в Західній Україні.
- Оцінено природний потенціал і ринок сільського туризму.
- Запропоновано сучасні підходи до планування туристичних продуктів.
- Розглянуто перспективи розвитку галузі.
- Досліджено питання охорони праці та безпеки.

Запропоновані висновки можуть бути застосовані в діяльності органів місцевої влади, суб'єктів малого підприємництва, що працюють у сфері туризму, а також використовуватись у навчальному процесі закладів вищої освіти. Комплексний підхід до планування сприятиме сталому розвитку сільських громад, зростанню рівня зайнятості населення та збереженню природно-культурного потенціалу країни.

Список використаних джерел

1. Агротуризм по-італійськи URL: <https://agro-business.com.ua/agro/idei-trendy/item/30923-ahroturyzm-poitaliiski.html> (дата звернення: 10.06.2025)
2. Бейдик О. О. Україна: стратегія розвитку національного туризму : навч. посіб. К. : Реклама, 2009. 236 с.
3. Білявський Г. О. Основи загальної екології URL: http://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/Bilyavskiy_2004_368.pdf (дата звернення: 01.04.2025)
4. Биркович В. І. Сільський зелений туризм пріоритет розвитку туристичної галузі України Стратегічні пріоритети. 2008. № 1(6). С. 137–143.
5. Буканов Г. М. Державне управління у сфері туризму: сучасні проблеми та шляхи їх вирішення Публічне адміністрування. 2020. № 3. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/3_2020/15.pdf (дата звернення: 11.06.2025)
6. Вимоги до засобів індивідуального захисту. Безпека праці при проведенні весняно-польових робіт у сільському господарстві URL: <https://kadrovik.isu.net.ua/news/76070-bezpeka-praci-pri-provedenni-vesnyano-polovikh-robit-u-silskomu-gospodarstvi> (дата звернення: 11.06.2025)
7. Волошин В. І. Формування інституціонального середовища URL: <http://www.niss.lviv.ua/analytics/74.htm> (дата звернення: 05.05.2025)
8. Галунко Б. Г., Табенська О. І., Прилуцький А. М. Інституційні засади розвитку сільського туризму URL: <https://socrates.vsau.org/b04213/html/cards/getfile.php/16492.pdf> (дата звернення: 06.06.2025)
9. Гнатишин Оксана, Гнатишин Ольга. Екологічний стан України URL: <https://nasze-slowo.pl/ekologichniy-stan-ukrayini/> (дата звернення: 25.05.2025)
10. Гастро туризм у Франції. Безпалій А. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/bezpalij.htm (дата звернення: 13.05.2025)

11. Гоблик В. Європейський досвід державного регулювання сільського зеленого туризму URL: https://tourlib.net/statti_ukr/goblyk4.htm (дата звернення: 26.05.2025)
12. Горішевський П., Васильєв В., Зінько Ю. Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності URL: https://tourlib.net/books_green/gorishevsky2-1.htm (дата звернення: 16.05.2025)
13. Державна служба статистики України (Держстат) URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/cg.htm (дата звернення: 08.05.2025)
14. Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 17.04.2025)
15. Державне агентство розвитку туризму України. Статистичні дані URL: <https://www.tourism.gov.ua/statistic> (дата звернення: 15.04.2025)
16. Державне агентство розвитку туризму: офіційний вебсайт URL: <https://www.tourism.gov.ua/> (дата звернення: 16.04.2025)
17. Держпраці. Заходи з безпеки праці в агропромисловому комплексі URL: <https://dsp.gov.ua/main-news/derzhpratsi-rozpochynaie-tsilovi-informatsiini-zakhody-z-bezpeky-pratsi-v-ahropromyslovomu-kompleksi/> (дата звернення: 13.04.2025)
18. Детальний аналіз регіонального потенціалу Кравчук С. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/kravchuk5.htm (дата звернення: 03.04.2025)
19. Дубоделова А. В., Малкуш Х. Ю. Особливості та тенденції розвитку сільського туризму в Україні. Вісник Хмельницького нац. ун-ту. 2013. Вип. 23.2. С. 118–122.
20. Екологічна ситуація в Україні URL: <https://studfile.net/preview/8938736/> (дата звернення: 11.06.2025)
21. Ефективність агротуристичної діяльності у Львівській області: кваліфікаційна робота URL: https://repository.lnau.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/112/Horinnyi_mag.pdf (дата звернення: 01.04.2025)

22. Європейська федерація сільського туризму URL:
<https://www.ruraltour.eu/> (дата звернення: 02.04.2025)
23. Закон України «Про туризм», 2024 URL:
<https://legalaid.wiki/index.php/> (дата звернення: 17.04.2025)
24. Зелений туризм: фотогалерея та приклади URL:
<http://ruraltourism.com.ua/index2.php?a=viewalbum&id=232> (дата звернення:
24.04.2025)
25. Класифікація видів туристичної та екскурсійної діяльності
(поглиблено) Кифяк В. Ф. URL: https://tourlib.net/books_ukr/kyfjak_3.htm (дата
звернення: 25.04.2025)
26. Класифікація видів туристичної та екскурсійної діяльності / Осінська
Н. С. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/osinska2.htm (дата звернення: 28.04.2025)
27. Кооператив у сфері зеленого туризму / Пантелеймоненко А. URL:
https://tourlib.net/statti_ukr/pantelejmonenko.htm (дата звернення: 09.04.2025)
28. Кузьменко Ю. Туризм: екологічний, зелений або сільський? URL:
<https://infotour.in.ua/kuzmenko.htm> (дата звернення: 10.06.2025)
29. Масюк Ю. О. Стратегічне управління розвитком туризму в Україні :
дис. канд. екон. наук. Львів, 2017. 318 с.
30. Модель обслуговуючого кооперативу Пантелеймоненко А. URL:
https://tourlib.net/statti_ukr/pantelejmonenko.htm (дата звернення: 29.04.2025)
31. Мінеральні води та курорти України URL:
<https://uahistory.co/pidruchniki/boyko-geography-9-class-2017/40.php> (дата
звернення: 29.05.2025)
32. Огляд надаваних послуг Корчинська О. URL:
https://tourlib.net/statti_ukr/korchynska.htm (дата звернення: 16.05.2025)
33. Оцінка стану підприємства Корчинська О. URL:
https://tourlib.net/statti_ukr/korchynska.htm (дата звернення: 10.04.2025)
34. Природні комплекси Карпатського регіону URL:
<https://carpathianculturalroute.com/pro-rehion/pryrodni-resursy/> (дата звернення:
20.05.2025)

35. Планування та організація діяльності аграрного підприємства URL: <https://smekni.com/a/13930-13/planuvannya-ta-organzatsya-dyalnost-agrarnogo-pdprimstva-13/> (дата звернення: 23.04.2025)
36. Подієвий туризм: навчально-методичний посібник URL: <https://www.researchgate.net/publication/371577159> (дата звернення: 24.05.2025)
37. Природно-культурний потенціал України URL: <https://commons.com.ua/ekosistemi-ukrayini-yak-cina-globalnoyi-prodovolchoyi-bezpeki/> (дата звернення: 04.04.2025)
38. Природні краєзнавчо-туристичні ресурси України Петранівський В. URL: https://tourlib.net/books_ukr/petranivsky4.htm (дата звернення: 06.04.2025)
39. Природні ресурси Карпатського регіону Кифяк В. Ф. URL: https://infotour.in.ua/kyfjak_2.htm (дата звернення: 16.04.2025)
40. Підвальна О. Г. Вплив розвитку агротуризму Економіка та суспільство. 2019. №10. С. 82–88.
41. Рошко Н. Б. Розвиток сільського зеленого туризму в Україні URL: http://tourlib.net/statti_ukr/roshko.htm (дата звернення: 22.04.2025)
42. Село Випчина URL: <https://karpaty.rocks/vypchyna> (дата звернення: 15.06.2025)
43. Сільський туризм як напрямок ефективного розвитку URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-42> (дата звернення: 11.05.2025)
44. Стренковська І. SWOT-аналіз переваг агротуризму URL: https://tourlib.net/statti_ukr/strenkovska.htm (дата звернення: 25.05.2025)
45. Сільське зелене Прикарпаття URL: <https://infotour.in.ua/szp.htm> (дата звернення: 18.05.2025)
46. Світовий досвід розвитку сільського туризму URL: <http://archive.nbuv.gov.ua> (дата звернення: 03.04.2025)
47. Сердюкова І. Сутність сільського зеленого туризму URL: https://tourlib.net/statti_ukr/serdyukova.htm (дата звернення: 19.05.2025)
48. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України. 2017.864с.

49. Табенська О. І. Сільський зелений туризм Економіка та суспільство. 2022. №40. С. 42. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-42> (дата звернення: 05.04.2025)
50. Табенська О., Прилуцький А. Сільський туризм URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-24> (дата звернення: 21.05.2025)
51. Технологія і організація альтернативних видів туризму URL: <https://infotour.in.ua/vt3-6.htm> (дата звернення: 27.05.2025)
52. Туризм в Україні: виклики та відновлення URL: <https://kneu.edu.ua/userfiles/...> (дата звернення: 11.04.2025)
53. Туризм як фактор соціально-економічного розвитку URL: <https://www.edorada.org/en/articles/540> (дата звернення: 17.04.2025)
54. Філюк С. М. Сутність агротуристичної діяльності Молодий вчений. 2017. №5. С. 141–145.
55. Фесенко І. В. Тенденції розвитку агротуризму URL: https://tourlib.net/statti_ukr/fesenko.htm (дата звернення: 08.04.2025)
56. Характеристика екосистем України URL: <https://commons.com.ua/ekosistemi-ukrayini-yak-cina-globalnoyi-prodovolchoyi-bezpeki/> (дата звернення: 25.05.2025)
57. Чернява Г. Л. Теоретичні підходи до визначення альтернатив розвитку туризму URL: https://tourlib.net/statti_ukr/chernyava.htm (дата звернення: 15.04.2025)
58. Шмигельська М. О. Культура народів Причорномор'я. 2009. №176. С. 95. URL: <https://infotour.in.ua/shmagelska.htm> (дата звернення: 24.04.2025)
59. Шмигельська М. О. Культура народів Причорномор'я URL: <https://infotour.in.ua/shmagelska.htm> (дата звернення: 22.04.2025)
60. Ярема Л. В. Перспективи розвитку сільського туризму URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/71.pdf (дата звернення: 13.06.2025)
61. Dominika Zaręba. Ekoturystyka : вибіркові матеріали з книги URL: <https://stezhky.org/stezhky/stalyj-turyzm/ekoturizm/> (дата звернення: 04.05.2025)